

valpurgijska noć ili koraci komandora (tragedija u pet činova) venedikt jerofejev

U tragediji učestvuju:

LEKAR prijemnog odeljenja psihijatrijske klinike.

Dve njegove ASISTENTKINJE-KONSULTANTKINJE. Jedna sa naočarima, mršava, sitna. Više SEKRETARICA nego ASISTENTKINJA. Druga — ZINAIDA NIKOLAJEVNA, rumena i ogromna.

I ČIN

On je i PROLOG. Prijemno odeljenje. Levo — komisija. Starji LEKAR prijemnog odeljenja, veoma sličan na kompozitora Georgija Sviridova, s gotovo kvadratnom fisionomijom i potpuno kvadratnim naočarima. Sa obe strane od njega dve dame u belim mantilima: ZINAIDA NIKOLAJEVNA, koja zauzima gotovo polovinu proscenijuma i pogrljena, ZAUVEK ODSUTNA, s naočarima i papirima, VALENTINA. Iza njih odmerenim koracima šeta sanitarac i med. brat BORENJAVA, on je NAKAZA, o njemu će kasnije biti reči. S druge strane stola — upravo dopremljen »mrtvačkim kolima« (kola hitne pomoći) L. I. GUREVIĆ.

LEKAR: Bolesniče, vaša prezime?

GUREVIĆ: Gurevič.

LEKAR: Znači, Gurevič. A čime možete dokazati da ste Gurevič, a ne... Imate li neki dokumenat sa sobom?

GUREVIĆ: Nikakav dokumenat, ne volim ih. Rene Dekart je govorio...

LEKAR: (nameštajući naočari). Ime, ime po ocu...

GUREVIĆ: Lav Isaković.

LEKAR: (ispod naočara prema naočarki VALENTINI). Zapišite.

VALENTINA: Oprostite, šta da zapišem?

LEKAR: Sve! Sve zapišite!... Roditelji su vam živi?... A zašto da lažete, Gureviću?... Ako vi niste Gurevič... Dakle, još jednom pitam: roditelji su vam živi?

GUREVIĆ: Oboje su živi i oboje se zovu...

LEKAR: Zanimljivo, a kako se zovu?

GUREVIĆ: Isak Gurevič. A mama — Rozalija Pavlovna...

LEKAR: Ona je, takode, Gurevič?

GUREVIĆ: Da. Ali ona je Ruskinja.

LEKAR: Pa, kako stoje stvari sa vašom majčicom?

GUREVIĆ: Netaktični ste, doktore. Šta znači — kako stoje stvari sa vašom majčicom? A sa vašom, ako niste siroče, kako stoje?

LEKAR: Bolesniče, pazite: ja se ne ljutim. Isto tražim i od vas. A koga više volite, mamu ili tatu? Za medicinu to nije beznačajno.

GUREVIĆ: Ipak više volim tatu. Kada smo nas dvojica preplivavali Dardanele...

LEKAR: (naočarki VALENTINI). Zapišite. Više voli tatu Jevrejina nego majku Ruskinju... A šta ste tražili na Dardanelima? Jer to, ako me ne varu poznajne geografije, još nije naša teritorija...

GUREVIĆ: Pa, kako kažem! Sva teritorija je — naša. Tačnije — biće naša. Ali nama ne dozvoljavaju da prolunjamo tamu — iz mirotvornih razloga: da bi se mi zadovoljili šestinom nastanjenog kopna.

LEKAR: A oni su vrlo široki, ti Dardaneli?

GUREVIĆ: Nekoliko Bosfora.

LEKAR: Aha, zar vi rastojanje merite u Bosforima? Bolesniče, imate sreće, vaš sused u bolesničkoj sobi biće čovek koji vreme meri noćnim ormarićima i stolicama. Slagaće se se na njim. A šta je to Bosfor?

GUREVIĆ: Ništa jednostavnije. To čete čak i vi shvatiti. Kada ujutro izđem iz kuće i za žagorom idem do radnje to je tačno 670 mojih koraka, a po Brokhausu je to širina Bosfora.

LEKAR: Šao je sve jasno. A često ste tako šetali?

GUREVIĆ: Kako kada. Drugi — češće. Ali ja — za razliku od njih — bez snage i plahovitosti. Ja samo kad sam tužan.

LEKAR: Hm, tuga se tugom izbjiba. A kojim ste novcem vi svakog dana prelazili taj vaš Bosfor? To je veoma važno...

GUREVIĆ: Meni je sve jedno, kakav posao — masovna setva helje i prosa... ili obratno. Sada radim u držmagu, na dužnosti sam Tatarina...

ZINAIDA NIKOLAJEVNA: A koliko vas plaćaju?

GUREVIĆ: Plaćaju mi onoliko koliko moja domovina smatra da je potrebno. A ako bi mi to bilo malo domovina bi mi prišla i pitala me: »Ljiva, tebi je to malo? Možda, da ti se malo doda?« — ja bih rekao: »Dobro, dosta je, domovino, otkaći se, pa ni ti ni k.ca nemaš.«

LEKAR: (da bi bio simpatičan). Razumeo sam, vi ste više moreplovac nego Tatarin iz držmaga. Ustanite. Savijte noge. Zatvorite oči. Pruzite ruke.

GUREVIĆ: (čini ono što mu se nareduje). Mogu li sesti?

LEKAR: Možete, možete... Dosta. Nama je sada već sve jasno. Ah, još jedan detalj: da li ste ozrenjeni, ili niste. ne insistiram, ali, postoji li žena kojoj je naklonjeno vaše srce, ona koja vas prati kroz život?

GUREVIĆ: Naravno, postoji. Tačnije, svakako, postojala je. Kada smo nas dvoje preplivavali Hindukuš... ona je razbila svoju lepu glavicu o stene Britanske Samoe. Tog trenutka (GUREVIĆ plaje...) tog trenutka je sudbina iz maestrovih ruku izbila štapić. Potonuo sam, ali sam isplivao — da li ste srećni što sam isplivao?

LEKAR: Iz Hindukuša?

GUREVIĆ: Iz Hindukuša. A šta znači isplivati iz Hindukuša, ako su se čoveku ranije predali Dardaneli?

LEKAR: Tako-tako. Za nas je takav pacijent velika radost, srećan sam što niste potonuli. A kad ste plivali — da li ste sa sobom nosili boču?

Stariji lekar IGOR LJVOVIĆ RANINSON.
PROHOROV, starešina sobe broj tri i diktator
sobe broj dva.
GUREVIĆ.

ALJOHA, zvani DISIDENT, PROHOVLJEV štitonoša.
VOVA, melanholični starčić iz sela.

SERIŽA KLAJNMIHELJ, tih fantasta.
VIĆA.
STASIK, recitator i uzgajivač cveća.

KOLJA.

Sekretar komsomola sobe broj tri,
PAŠKA JEREMIN
KONTRA ADMIRAL MIHALIĆ.

Medsestra NATALI.
Medsestra LJUSI.
Medsestra-sanitarka TAMAROČKA.
Medbrat BORENJKA, zvani NAKAZA.
HOHULJA.

DEBELI SANITARCI sa nosilima, koji u poslednjem činu odnose leševe.

GUREVIĆ: Naravno. I to onu koja probija oklop! Sirčetno-kiselog amonijaka — ajkule ga ne podnose. Čim se pojavi ajkula sipaš sebi i svojoj priateljici na glavu malo sirčetno-kiselog amonijaka — i gotovo, ajkule se zbune, na kraju gube svoje prazne glave, i... za oproštaj liznu list na nozi moje priateljice... ali u takvoj situaciji bi bilo smešno biti ljubomoran... A kad se stigne do Karakoruma...

LEKAR: A koji je danas datum na dvoru? godina? mesec?

GUREVIĆ: Kakva razlika?... Za Rusiju je sve to sitnica — dani, mileniji...

LEKAR: Jasno. Recite, bolesniče: da li imate neka prividenja, iluzije, himere, čujete li neprirodne glasove?..

GUREVIĆ: E, time vas ne mogu obradovati, toga nema... Ali...

LEKAR: Ipak, »ali...«

GUREVIĆ: Da, o himerama... Pa, zašto sam, na primer, ja propotovao čitav svet, presekao sve Kuenlume, penjao se na vrhove Kon-Tiki — i iz svega toga saznao samo jedno: u gradu Arhangelsku je prazne boce od pića najbolje vraćati u ulici Roze Luksenburg!

LEKAR: I kakve još neobičnosti?

GUREVIĆ: Veoma mnogo. Recimo, javlja se želja da na nebu bude samo Pas. Da ne bude drugih sazvežda. I da mene — pod tim Psom — nećeg liše: nećeg vrednog, ali ne najvrednijeg.

(LEKAR i MEDSESTRE se nerviraju. Iza njihovih ledra odmerenim koracima šeta NAKAZA BORENJKA).

GUREVIĆ: (nastavlja). Ali baš me briga za Psa i Plejade, u sebi sam počeo primećivati ovakav fenomen: otkrio sam da kada podignem levu nogu ne mogu u isto vreme podići i desnu. To me je porazio. Svoju nedoumnicu sam podelio sa knezom Galjinim... (LEKAR levim okom deže znak VALENTINI da zapisuje. One lenjo naginje rošavu glavu.)

GUREVIĆ... i mi smo pili, pili, pili, da bi razbistrili glave... I ja sam upitao šapatom — da nekog ne bih uznemirio — a koga bih uznemirio, bili smo sami, osim nas nikog... tako, znači, da nikoga ne bih uznemirio pitao sam šapatom: a zašto moj časovnik ide u suprotnom pravcu? A on se zagledao u mene, u časovnik, a onda kaže: »Da, po tebi se i ne vidi, a i popili smo malo... ali i moj je pošao u suprotnom pravcu...«

LEKAR: Nije dobro da pijete, Lave Isaki...

GUREVIĆ: Kao da ja to ne znam. Sada to meni govori — isto je kao i, recimo, reći venecijanskom mavaru, uprave potresenom ljubomorom — reći mu da stezanje grla može izazvati paralizu disajnog centra zbog afiksije.

LEKAR: Dosta, po meni... Znači, s knezom Galjinim... A, s vikontima, grofovima, markizima — niste lokalni votku?..

GUREVIĆ: Jesam, dešavalо se. Meni, na primer, telefonira grof Tolstoj... .

LEKAR: Lav?

GUREVIĆ: A zašto baš Lav? Ako je grof — mora biti Lav! Ja sam takode Lav, a nisam grof. Telefonira mi Lavov praunuk i kaže da su mu na stolu dve boce dumbirove, a za zakusku nema ništa osim dve anegdote o Čapaju...

LEKAR: A on stanuje daleko, taj grof Tolstoj?...

GUREVIĆ: Sasvim blizu. Metro »Kuznječkaja«, odmah pored stanice. Ako odavno niste pili dumbirov...

LEKAR: A Žozej de Mestr? Vikont de Braželon? Vi bi ih pozvali za ogradu, da potegnu iz boce te... te... kako je vi zovete... brlje?...

GUREVIĆ: Vrlo rado. A još da iza te grade rastu breze. I — bilo bi lepo — sase... Ali priča se da su svi oni već emigrirali... .

LEKAR: Sase?

GUREVIĆ: Bilo bi dobro da su samo sase. Ali tu su i braželoni, i žozefi, i krokusi. Svi beže. A zašto beže? I kuda beže? Meni se na primer, ovde svida. Ako mi se nešto ne svida — onda je to zabrana skitnje. I... nepoštovanje Reči. U svemu ostalom... .

LEKAR: (njegov zvaničan glas prelazi u ozbiljan). A, ako našu Domovinu snade nesreća? Jer nije tajna da naši neprijatelji žive samo sa jednom mišlju: uzdrmati nas, a onda definitivno... Vi me razumete? Ne razgovaramo o besmislicama. (Obraćajući se ZINAIDI NIKOLAJEVNOJ). Kako je u nas, u Rusiji, narodnosti, jezika, plemena?

ZINAIDA NIKOLAJEVNA: Đavo će ih znati... verovatno pet stotina.

LEKAR: Eto, vidite: pet stotina. A šta mislite, bolesniče, u slučaju OKOLNOSTI — pred licem protivnika — koje pleme će biti nesigurno? Vi ste pismen čovek, razumete se u kurike i sase — i znači da oni od nas zbor nećege beže... I evo, zagrmelo je — u kojem ste stroju vi, Lave Isaković?

GUREVIĆ: U načelu sam protiv svakog rata. Rat uništava vojnike, kvarni stroj i prljiva mundire. Veliki knez Konstantin Pavlović. Ali to ništa ne znači. Ako se moja Otadžbina nade na rubu katastrofe... .

LEKAR: (VALENTIN). Zapišite i ovo.

GUREVIĆ: Ako se moja Otadžbina nade na rubu katastrofe, kad ona kaže: »Lave! ostavi piće, ustaj i izlazi iz nepostojanja« — tada...

(Život u sali. Lupkanje potpetica s desna — i u prijemnu sobu poletno, ali bez sujete uplivava medsestra NATALI. Oči zauzimaju gotovo polovinu nasmejano lica. Kosa na potliku potpuno crna, prikupljena nezamislivom pribadacom. Sve odiše slovenskim mirom, krotkošću, ali i Andaluzijom — takode.)

LEKAR: U pravi čas, Natalija Aleksejevna. (Uobičajena razmena pozdrava među damama i sve tako. NATALI seda pored ZINAIDE).

NATALI: Novalija... Gurević? Koliko godina, koliko...

LEKAR: U stvari, mi već završavamo razgovor s bolesnikom. Ne skrećite pažnju, Natalija Aleksijevna, i nikakvog odvajanja... Ostalo je samo da se objasni nekoliko okolnosti — i u sobu...

GUREVIĆ: (odusevljeno prisustvom NATALI, nastavlja) Govorili smo o Otadžbini i katastrofi. Znači, volim Rusiju, ona zauzima šestinu moje duše. Sada, sigurno, već malo više... (smeh u sali). Svaki naš normalni građanin mora biti hrabar ratnik, baš kao što svaka normalna mokrača mora biti svetlo cilibarske boje (nadahnuto citira Heraskova).

Spremni smo da branimo otadžbinu,
Ako treba napašćemo i vaslonu.

Ali evo šta me zadržava: za takvu Domovinu, TAKVU Domovinu ja, stvarno bedni cmizdravko, nisam dostojan da se borim.

LEKAR: Ali zašto? Mi ćemo vas ovde poleći... i...

GUREVIĆ: A šta, šta ćete poleći?... Nikad neću znati čiji je tenk i kuda ide. Spreman sam, dakle, da se bacim pod bilo koji tenk, sa svežnjem bombi, ili bez njega...

ZINAIDA NIKOLAJEVNA: A zašto bez svežnja bombi?

GUREVIĆ: Neprijatelj leti u vazduh čak i ako se pod njega baci bez ičega... Moj savet: čitajte više... A ako se u blizini ne nade ni jedan tenk — tada će se naći puškarnica. Čija — nije bitno. Ne oklevajući grudima padam na nju — i ležim na njoj, ležim sve dok se naša crvena zastava ne zavijori nad Kapitolom.

LEKAR: Mislim da je lakrdijašenja već dosta. U nas, uveriće se danas, njih, lakrdijaša, je kao pleve. Kako vi ocenjujete svoje opštne stanje? Ili vi smatrate — ozbiljno — svoj mozak nepovredjenim?

GUREVIĆ: (do lekar filmski i deduktivno kucka prstima po stolu) A vi svoj?

LEKAR: (žučno). Molio sam vas, bolesniče, da odgovorate na moja pitanja. Ja ću na vaša odgovorati kad se potpuno izlečite. Onda, kako stoji stvar sa vašim opštим stanjem?

GUREVIĆ: ... Teško mi je to da kažem... Čudan osećaj... Ni-u-šta — nezaronjenost... ni ničim — ne — uzbudenost, ni — prema — kome — ne — raspoloženost... I kao sa nekim veren — a s kim, kada, zašto — umu je nedostizno... kao okupiran, a okupiran u skladu sa ugovorom o uzajamnoj pomoći i prijateljstvu, ali ipak okupiran... i takva — ničim — ne — uznemirenost, ni — na čemu — ne — razapetost, ni — iz — čega — ne — izbljuvanost. Kreće, osećam se unutar blagodeti, a ipak NE BAŠ TAMO... pa... kao u utrobi mache... (aplauz).

LEKAR: Bolesniče, VAMA se čini da se izražavate nejasno. Grešite. A to lakrdijaštvu će s vas stući. Nadam se da vi, uz sve vaše sklonosti cinizmu i hvalisanju, poštujete našu medicinu i da u sobama nećete praviti nered.

GUREVIĆ: (jedva pogledavši NATALI, koja popravlja svoj beli mantil).

Govorio je nekada moj tata: »Lave, Odrašćeš — i postaćes bonvivan!« Nisam postao. Od mladosti sam Sticao naviku: svima se pokoravati, Ko je toga, naravno, vredan. Da, Rodio sam se u ludackoj košulji, A što se tiče...

LEKAR: (mršteći se, prekida ga). Koliko mi je poznato već sam vas više puta molio da ne lakrdijašte. Niste na sceni nego u prijemnom odeljenju. Govorite ljudskim jezikom bez th... th...

ZINAIDA NIKOLAJEVNA: (došaptava) ... Šekspirovskih jambova...

LEKAR: Tako, tako, bez jambova, kod nas je i bez toga mnogo tmine.

GUREVIĆ: Dobro, neću više... govorili ste o našoj medicini, da li je poštujem? Postujem — reč suviše dosadna, istina i... ravna...

Ali ja — ali ja sam zaljubljen u nju — i

to:

Bez lakrdija i grimasa.
U sve njene uspone i padanja,
U sve njene stravične muke lečenja,
Bolesti telesnih, i duševnih,
U njeno prvenstvo Vaslonom, u Razum
Svetli, a počelo je, i u oči,
I u njen rep, i u grivu, i u usta,
I u...

(Tokom ove tirade BORENJAVA NAKAZA prilazi tihu iz leda recitatoru, čekajući znak da ga dohvati za šiju i odvucé).

LEKAR: De-de-de-de, pacijentu, dosta. U ludnici ne mudru... Da li možete tačno reći kada su vas poslednji put dovozili ovamo?

GUREVIĆ: Svakako. Ali samo — vidite? — ja donekle drugačije merim vreme. Ne merim ga farenhajtima, ni stolicama. Ali, ipak, malo drugačije... Meni je važno, na primer, koliki je razmak odvajao taj dan od jesenje ravnodnevnic ili... tamo... dugodnevnic... ili još neke gasti. Pravac vetrova, na primer. Eto mi — većina — ne znamo čak ni kuda duva vjetar nord-est: sa severo istoka ili na severo istok, nama je sve jedno... A mikenski car Agamemnon — pod žrtveni nož je stavio svoju omiljenu mladu čerkicu Ifigeniju samo zato da bi vjetar bio nord-est, a ne neki drugi...

LEKAR: (primetivši bolesnikovo uzbudjenje daje znak svim ostalim). Da... ali vi ste se udaljili od postavljenog pitanja, poneo vas je nord-est

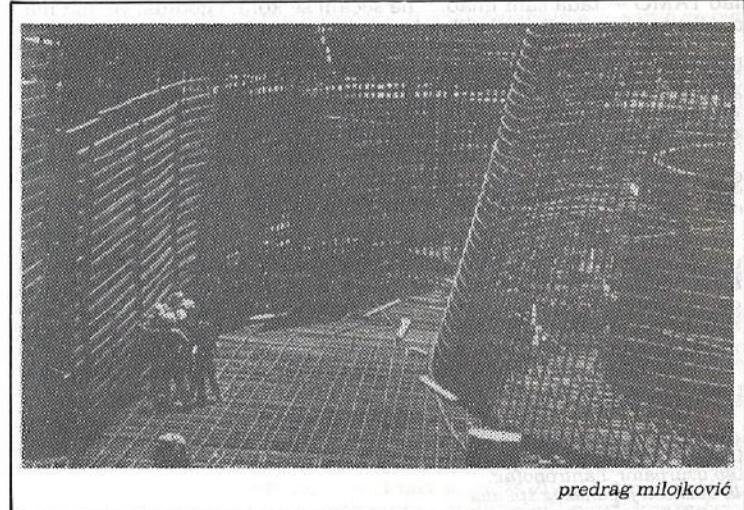
(svi se smeju osim NATALI) — onda, kada su vas poslednji put dovozili ovamo?

GUREVIĆ: Ne sećam se... ne sećam se tačno... I čak vetrova... Samo se sećam: toga dana je šeik Kuvajta Abdalah-as-Salem-as-Sabah formirao novu vladu na čelu sa naslednjim princem Sabah-as-Salemom-as-Sabahom... 84. dana od dugodnevnice... Da, da, da bi bili potpuno tačni: tog dana se desio dogadjaj koji se urezao u pamćenje miliona: prazna vinska boca, koja je do tada stajala 12 ili 17 kopejki — zavisno od veličine — tog dana je počela koštati 20.

LEKAR: (smirujući pogledom nasmejane dame). Znači da vi smatrate da se u istoriji Sovjetske Rusije u proteklih pet godina nije ništa značajnije dogodilo?

GUREVIĆ: Ne, molim vas... Ne sećam se... Nije.

LEKAR: Evo, i sećanje počinje da vas izdaje, i ne samo sećanje. Prošli put je vaša dijagnoza bila: jaka alkoholna intoksikacija na granici s polineutitom... Sada je već komplikovanije. Moraćete ležati pola godine...

predrag milojković

GUREVIĆ: (skače, skaču i svi ostali). Pola godine!

(BORENJAVA izvežbanom rukom spušta GUREVIĆA u fotelju).

LEKAR: Bolesniče, zašto se čudite? Imate divan sindrom. Reći ću vam u poverenju, od nedavno pristupamo hospitalizaciji onih u kojih — na prvi pogled — nema ni jednog simptoma psihičkog rastrojstva. Ali ne smemo da zaboravimo sposobnost tih bolesnika za nehotičnu ili dobro smišljenu disimulaciju. Ti ljudi, po pravilu, do kraja svog života ne učine ni jedan antisocijalni postupak, čak ni najmanju aluziju na nervnu neuravnoteženost. Ali baš time su opasni i moraju biti podvrgnuti lečenju. Pa i zbog njihove unutrašnje nesklonosti socijalnoj adaptaciji.

GUREVIĆ: (ushičeno). Pa, živila!... Ne,

ipak sam zaljubljen

I u hod medicine, i u trijumfe

Njenog širokog hoda — pljujem

U oči svim zapanjenim kontinentima.

U njenu samodovoljnost i u bezobzirnost,

I u rep njen ponovo, i u...

LEKAR: (Njegov glas prelazi u velikaški). O tim jambovima smo se, mislim, odavno dogovorili. Bolesniče, ja sam iskusni čovek, obećavam vam: posle prve nedelje našeg tretmana sve će to spasti sa vas. Zajedno sa svim vašim sarkazmima. A dve nedelje kasnije govorite ljudskim jezikom normalne stvari. Vi ste — pomalo pesnik?

GUREVIĆ: A kod vas i od toga leće?

LEKAR: Ali zašto? Pod čijim ste uticajem? Ko je vaš omiljeni pisac?

GUREVIĆ: Matinov, naravno...

ZINAIDA NIKOLAJEVNA: Leonid Martinov?

GUREVIĆ: Ma ne, ne — Nikolaj Martinov... Žorž Dantes.

NATALI: (koristeći se opštim oživljajem). Tako, Ljeva, sada ličiš na Dantesa?

GUREVIĆ: Ne — ne, pre sam pisao u svom maniru, ali on je pre sahnuo. Još pre mesec dana pisao sam po desetak pesama dnevno — i, po pravilu, devet komada je bilo nezaboravnih, pet-šest epohalnih, a dve tri besmrtnih... A sada — ne. Sada sam odlučio da improvizujem u stilu Nikolaja Aleksijevića Njekrasova. Hoćete li o soctakmičenju?... Ili ne?

LEKAR: A zašto ne? Soctakmičenje — pa to je...

GUREVIĆ: Biću kratak. Sedam mužika se sastali i raspravljaju: koliko se jaja može dobiti od svake koke nosilje. Ljudi iz reonskog centra i petlovi, naravno, ništa ne sumnjuju. Okolo zelenih masa za silos, krmače, zastavice — i evo, mužici se spore:

Roman je rekao: 170.

Damjan je rekao: 180.

Luka je rekao: pet stotina.
Dve hiljade sto sedamdeset, —
Reku sa braća Gubini,
Ivan i Mitorad.
Starac Pohom se napregao
I kazao u zemlju gledajući:
131 hiljada 414.
A Prok je rekao: milion.

Da nastavim?

LEKAR: (odmahajući). Ne, ne, nije potrebno... Borise Antoljeviću, Nataliju Aleksijevnu, budite dobri, odvedite bolesnika do sobe broj 4. I brzo u kapatilo. (GUREVIĆU). Do... straha od vode kod vas nije stiglo?

GUREVIĆ: Nisam primetio. Ako se ne uzme u obzir da je kod mene sa kapatilom — masa najkravajih asocijacija. Eto, baš onaj mikenski car Agamemnon, kojeg sam vam spominjao, — njega su po povratku iz Pergama u kapatilu sasekli mačem. A velikog tribuna revolucije Marea...

ZINAIDA NIKOLAJEVNA: (ne slušajući ga, obraća se lekaru). A zašto u četvorku? Tamo su samo smrdljivi pijanci. Tamo će uvenuti i u njega će se pojavit samoubilačke misli. Mislim da je trojka bolja. Tamo su Prohorov, Jeremin, tamo će mu pomoći...

LEKAR: »Samoubilačke misli«, kažite... (GUREVIĆU). Još jedno pitanje. Nekad, makar i u najskrivenijem kutku misli, nisu vam se pojavljivale ideje da se ubijete? ili nekog od svojih bližnjih? Jer četvorka nije trojka, a moramo biti oprezni...

GUREVIĆ: Da stavim ruku na srce, ja sam već jednog čoveka poslao TAMO — tada sam imao... ne sećam se koliko godina, veoma malo, ali sve se to desilo nekoliko dana pred mlađ mesec...

Tada mi je bio najneprijatniji moj čelavi ujak, poklonik Lazara Kaganovića, masnih viceva i živinskog bulpiona. A moj plavooki prijatelj Edik mi je nabavio OTROV, rekao mi je da je otrov siguran i usporenog dejstva. Sve sam mu to nasuo u živinski buljon — i šta mislite? — tačno posle 26 godina on je izdahnuo u strašnim mukama...

LEKAR: M-da... dodavola s njim, vašim ujakom... A na samog sebe — nikad u životu niste požezele da podignite ruku?

GUREVIĆ: Dešavalo se, pa prekjuge, za vreme Potopa...

LEKAR: Svetskog?

GUREVIĆ: Ne svetskog. Sve je počelo od pljuska u Orehovo-Zujevu... Kod nas u Rusiji u poslednje vreme počelo je razdoblje čudnih, lokalnih katastrofa: kod Kostrome, usred bela dana, u nebo lete dečica koja još sisaju, buldožeri, i sve. I to nikoga ne čudi. Tako je bilo i u Orehovo-Zujevu: kiše su lile sedam dana i sedam noći, bez prestanka i bez milosti, zemlje zemaljske je nestalo zajedno sa nebom nebeskim...

LEKAR: A koji su vas davoli odveli u Orehovo-Zujevo?! Tatarina iz moskovskog držmaga?...

GUREVIĆ: O, teško je biti Tatarin — do groba!

Mora se zaraditi na tezgi:
Kao konformist, i nonkonformist,
Kao uzurpator, i antropofag,
Na dužnosti japanskog špijuna
U Institutu Večne Studi...

Kraće, kad se na grad sručila stihija, kod mene je bio čun i na njemu dvanaest smelih veslača — urodenika. Osim nas nikog i ničeg nije bilo na talasima... i gde, ne sećam se koliko dana plovidbe i koliko noći do dugodnevnice, voda je počela opadati i ukazao se vrh gradskega komiteta komsomola... Pristali smo... A zatim — kakav se prizor ukazao pred nama: cepanje srca, jauci iz opustošenih zdanja... Odlučio sam da se ubijem bacajući se na šiljak gradskega komiteta.

LEKAR: (hvata se za glavu, daje znak BORISU i NATALI da bolesnika što brže vode u sobu).

GUREVIĆ: Trenutak samo, momci!.. Ipak je moje grlo bilo nad šiljkom komiteta šiljak komiteta pod mojim grlom... e, tada mi je jedan moj prijatelj-veslač, da bi me zabavio i da bi me odvukao od crnih misli, postavio zagonetku: »Dva praseta za sat pretrče osam vrsta. Koliko će prasića za sat pretrčati jednu vrstu?« Tada sam shvatio da gubim razum. I evo — kod vas sam. (Ustaje iz fotelje, NAKAZA mu naglašeno učitvo pomaže). I od tog dana košmar u glavi... naht und nebel... sve se meša, te-lad, prasići, Mamajeva humka, Malohovljeva humka...

NATALI: Lave, tebi se vrti u glavi? Idi polako, polako. (NATALI ga drži ispod leve ruke, a BORENJKU ispod desne). Sve će sad proći, lečićeš i krevet...

GUREVIĆ: (ide pokorno). Ali zašto mi se vrti u glavi, kovila, prasići, humke... Henri Ford i Ernest Rezerford... Rembrant i Vili Brant...

LEKAR: (za njima). U trojku. Glikoza i piracetan.

GUREVIĆ: (odlazi sa pratiocima, glas mu je sve prigušeniji). Ap-ton Sinkler i Sinkler Luis, Sinkler Luis i Luis Kerol... Vera Mareckaja i Maja Pliseckaja... Žak Ofenbah i Ludvig Fojerbah... (već jedva čujno)... Viktor Bokov i Vladimir Nabokov... Enriko Karuzo i Robinzon Kruso...

(Zavesa)

II

(Prethodi mu — do dizanja zavesa — pet minuta teške i loše muzike). Kad se zavesa podigne gledalač vidi sobu broj tri, sa rešetkom na prozorima i lučni ulaz u sobu broj dva. Da bi se izbegla difuzija između soba i razmena informacija prolaz je zatvoren krevetom na rasklapanje, na njemu leži VIĆA, sa ogromnim stomakom, koji on, obilujući se, neprestano miluje, na licu mu je užasnut i uplašen osmeh. Dijagonalno, iskrivivši vrat dole levo, gore desno, sobom se kreće ozaren STATIK. Povremeno nešto reciće, ponekad se zaustavi u neočekivanoj pozici — sa rukom, na primer, u pionirskom pozdravu — tada se recitovanje prekida. Ali niko ne zna na koliko.

SERJOŽA KLAJNMIHELJ, još sasvim mlađ, sedi na postelji gotovo nepokretno, ponekad se opusti, neprestano se drži za srce. Zarastao u kosu i lišaje, sa čudno iskrivljenim ustima. Na susednom krevetu — KOLJA i melanholični starčić VOVA drže se za ruke i čute. KOLJA cure bale, VOVA mu ih briše. Sa glavom pokrivenom čaršavom, u očekivanju SUDENJA, leži sobni sekretar PAŠKA JEREMIN. Na krevetu desno — HOHULJA, sklopjenih očiju, seksualni mistik i satanist.

Ali, najvažnije je, naravno, u centru: neumorni sobni starešina trojke, apsolutistički i bubuljčavi PROHOROV i njegov štitonoša ALJOHA, zvani DISIDENT, vrše (tačnije, završavaju) sudski proces po predmetu kontra-admirala MIHELIĆA.

PROHOROV: Miheljiču, da si ti samo zmija, bilo bi jednostavno: zmija kao zmija. Ali ti si crna mamba, postoji južnoafrička zmija — crna mamba! — od njenog ujeda čovek umire trideset sekundi pre njenog ujeda!

(Debeli štitonoša ALJOHA ubrusom uvrće ruke kontra-admiralu za leđa. Oboren na kolena ne računa ni na kakvu milost).

PROHOROV: Kako ti je uspeло, usranko, da dospeš do tako nečuvenog zvanja: kontra-admiral KGB? A možda si ti samo bocman KGB, a ne kontra-admiral?

ALJOHA: Mičman je on, mičman, po njušći vidim da je mičman!

PROHOROV: Dakle, mičman, ja i Aljoha smo izredali sva tvoja dela. Bilo je dovoljno i jedno... Prvog septembra prošle godine sedeо si za upravljačem južnokorejskog broda? — Rezultat — Hersones i Koventri u ruševinama... Začuduje samo jedna rafiniranost te akcije: od sveg napalma stradali su samo starci, žene i deca! A svi ostali — kao da taj kurac nije nad njima leteo!.. Tebi su upućeni jauci sedih glava, suze siročadi, utrobe svih udovica — zbog tebe leteću! Aljoha!

ALJOHA: Da, ovde sam.

PROHOROV: Pa reci meni i svom ruskom narodu kada je ovaj zločinac uhvaćen na Preobraženskoj pijaci u prodaji naših Kurila?

ALJOHA: Prekjuge.

KONTRA-ADMIRAL: (muča). Laž, prekjuge sam bio ovde, iz sobe nisam izlazio, svi su mi svedoci, a medsestrica LJUSI me je hraniла pše-ničnom kašom s umakom...

PROHOROV: To ništa ne znači. A kako si, gumnaru, dan ranije, ne izlazeći iz sobe, uspeo da ostvariš elektronsku kontrolu Ledenog okeana? Materijali istražnog postupka ne lažu. Prosudi sam, pasji sine, zamislili da nisi admiral nego sto sedam stranica materijala istrage... da li bi mogao slagati?

KONTRA-ADMIRAL: Ne... nikad.

PROHOROV: Znači, mi smo u klubu stručnjaka: šta? gde? pošto? Znači, pošto Kurilska ostrva? Iturup — za bocu andropovke i to u ratama? Kunašir — gotovo džabe... A možda su te političke stvarčice tebi samo dodatak?

KONTRA-ADMIRAL: (uzalud pokušava da promuča nešto u svoju obranu)

PROHOROV: Malo je što je ovaj bocman nameravao da proda CIA kartu punktova sa hranom u Sovjetskom Savezu. I uz put našu plavooku sestruru Belorusiju da otcepi i proda je diktatoru Kamerunu Miši Sokolovu...

STASIK: (tumarajući pored, kao i obično). Da. Za takve stvari ne miljuju po glavi. Predlažem: skinuti mu pantalone i opaliti iz merzera...

PROHOROV: Stop. Još nisam sve rekao. Ova džukula mičman je još nameravao: kad više ne bude imao šta da prodaje — nameravao je da za nedelju dana popije i um, i čast i savest naše epohe — nameravao je da preko okeana proda dva naša jedinstvena bisera koji su nam još ostali: naš balet i naš metro. Sve je već bilo pripremljeno, ali se ovaj naš licemer malo prevario sa svojim klijentima sa Manhatana. Kada se sa jednim od njih spustio u metro, da bi postigao cenu — taj trgovac — jenki je odlučio da prednost ima balet. A kad ga je doveo u balet...

(opšta buka negodovanja)

PROHOROV: Griša! Sekretar komsomola! (Sekretar komsomola PAŠKA JEREMIN odaživa se jedino ako ga zovu GRISA). Zbaci čaršav, ne bose, danas se ne sudi tebi. Reci svoju reč, druže... .

PAŠKA JEREMIN. Sasvim jednostavno: zašto je naša država dužna da ovog udava još i besplatno leći? NJEMU TREBA ODSEĆI GLAVU!

KOLJA: Da, tako su postupili istočnjački despoti sa svojim neprijateljima: odsecali su im glave i grlo im zalivali istopljenim olovom... ili hladnim verutom.

STASIK: Ne, ipak je bolje u njega opaliti iz luka...

KOLJA: Iz kremenjače s dva i po polja...

STASIK: Gde ovde naći kremenjaču? A merzer još i može da se smuva. Od sestrica se može iskukati malo domaćeg sapuna i malo zlatnih traka...

ALJOHA: Ha-ha, zamoli je i za gajtanе... Po meni, ovog izroda bi trebalo dati Vićenki da ga pojede.

(Opšte odobravanje. Švi se okreće prema VIĆI. VIĆA, ne prestajući da smeši i gladi trbuh, s gadenjem okreće svoju ružičastu glavu.)

PROHOROV: Moli se, Miheliču! Poslednji put se pomoli, admirale!

MIHELIĆ: (spustivši glavu koliko god je moguće, počinje brzo da mrmlja). Za Moskvu-majčicu nije strašno umreti, Moskva je vladarka svim prestonicama, u Kremlju biti — pameti nakupiti, od lenjinske nauke jačaju razum i ruke, SSSR celom svetu je primer, Moskva, domovini ukras, neprijatelju strah i užas...

PROHOROV: Tako, tako, tako...

MIHELIĆ: (tresući se nastavlja). Ko u Moskvi nije bio, lepotu nije video, za komunista podi, životni put ćeš naći. Sovjetskom patriotu svaki podvig die sreća u životu...

PROHOROV: Dosta, mičmenu! Blistava molitva. Lukovi nisu potrebni, ja bar tako mislim, jednostavno ga rastvoriti u nekoj hemikaliji, tako da do večeri od njega bude samo protoplazma... Samo, šta će nam u odeljenju suvišna protoplazma, od nje se već i onako ne može disati. Bolje, pred sud! Kolja, ubriši te sline. Šta vi mislite, Kolja, da li je u našem odeljenju mnogo protoplazme?

KOLJA: I sviše... ja već ne mogu...

PROHOROV: Jasno. Sud. Naravno, sada je on tužan, ovaj anti-partiski rukovodilac, državni neprijatelj. Antinacionalni heroj, veteran tri kontra revolucije — on je nemoćan i jadan, poznata stvar, sa skromnim honorarima FBI ne može se daleko stići... Ali sva njegova mrmljanja i molitve — to su uobičajena kreljenje naših iskonskih neprijatelja. To je neprijateljsko kreljenje naših kreljevača. (PROHOROV u zanosu korča). Takvi antikreljevski sanjari računaju na našu milost. Ali mi živimo u surovim vremenima, i reči tipa »milost« rede se upotrebljavaju. Samo se u ratu može šaliti sa smrću, a u mirno vreme se sa smrću ne šali. Pre-suda. U ime naroda — bocman Mihelič, čvrsti manjak u budenovki i stražarski pas Pentagona osuduje se na vešanje. I na uslovno zatočenje u svim tamnicama Rusije — istovremeno!

(Gotovo opšti aplauz).

A sada — zbog nedostatka inventara — privežite ga čvršće uz krevet. Neka smišlja svoju poslednju reč.

(ALJOHA i PAŠKA bacaju ADMIRALA na krevet i — čaršavima i ubrusima — vezuju ga tako da ni prst ne može pomaći)

MEDSESTRA LJUSI: (ulazeći u sobu privučena stenjanjem dželata i zاغlušnom vikom žrtve) Deco, šta se to ovde dešava? Pustite ga. Kod vas svakog dana — sud i rasprava. Gde je sloboden krevet?

(Otvare orman i vadi komplet čistog rublja, baca ga na prazan madrac). Uskoro je vizita. Ti-ši-na!

ALJOHA: (tih uzima za ramena sićušnu LJUSI i, isturivši istovremeno trbu i izbuljivi upaljene oči, čežnjivo igra oko nje, a zatim peva svoju krunsku pesmu, udarivši prethodno sebe u stomak i stresavaš glavom).

Dugo, dugo ћu sanjati
Moju veselu bolnicu.

A još duže ћu sanjati
Tvoju šašavu guzicu.

PROHOROV: Aljoha! Refren!

ALJOHA:

Aljoha raspaljuje gitarom,
Obavezno ћu se oženiti ridom!
A-jo-ha raspaljuje gitarom,
Obavezno ћu se oženiti ridom!
Pum! Pum! Pum! (po stomaku)
Obavezno,
Obavezno
Cu se oženiti ridom!

Pum! Pum! Pum! Pum!
Otkopčala sve kopče,
Odbacila sve krpe,
Gotovo je duša
Iz nosa izletela.
Pod palubom se mičman u... o,
bocman palubu gricka!
Ho-he-he-ho!

PROHOROV: Refren, Aljoha!

ALJOHA:

Aljoha raspaljuje gitarom,
Ali ništa neće biti
Pup-pum-pum-pum!
Pa neka raspaljuje gitarom —

Kad već ništa neće dobiti!
A ja... (cereći se) A ja...
Obavezno,
Obavezno...

(Uobičajeno frknutši, LJUSI isklizne prema vratima. Naleće na Gurevića koji ulazi u sobu obučen u žutu odeću, kao i svi, i sa mokrom kosom. Na licu su mu neprimeti tragovi udaraca, ali opšta sprebijanost je vrlo primetna, i potpuno razumljiva. BORENJKA, medlonnik. 1

LJUSI: Oh, novajlija... Vaš krevet je prvi levo... prostrite svoju posteljinu, mogu vam pomoći ako ne...

GUREVIĆ: (besno). Sam! Sam! Gubi se, devojko!

(LJUSI nestaje. Pesma se prekida. GUREVIĆ gužva posteljinu i baca je u ugao kreveta, zatim gleda desno: rumeni VIĆA ga gleda s apetitom, gladi stomak i sve sladostrasniye se obiljuje, povremeno zaroni u jastuk da priguši samo njemu znan smešak. GUREVIĆ ga posmatra pola minuta, oseća malu slabost, — gleda suseda s leve strane: sa svih strana vezan KONTRA—ADMIRAL još uvek nešto šapće, lice mu je smanjeno i grešno. Nad njim jeagnut STASIK).

STASIK: Sada se u čitavom svetu grobari socijalizma ispovedaju i pričešću. A zašto ti, dedice, nećeš?

PROHOROV (pričoji). Za njim ide ALJOHA DISIDENT, kao Jelisije za Ilijom. Cip, radosti moja. Daj da se objasnim sa čovekom...

STASIK: Ne-ne, potreban mu je trenutak koncentracije... Vi ne poznajete istok... Zaroniš u vodu... pa... ili te zaranjaju, ili osećaš: u večnosti su kanula vremena u kojima nisi postojao, — kupaju te, znači da postojiš... Kada se naložnica kineskog cara kupa u bazenu opletenom orhidejama — on se tako i naziva: Bazen Opletan Orhidejama — u njega dodaju 12 esencija i 17 mirisa...

KOLJA: (pričeći iz pozadine)... A ko se posle toga oblači u žutu odeću, ko ne spoznaje istinu i samoogničavanje — taj nije dostojan žute odeće. Možeš li mi objasniti tu dharmu?

PROHOROV. Idi u kurac sa svojim dharmama!. Čoveka su u kapatilu upravo ispičkali! Šta će te dharmu? nastavi, Stas...

STASIK. I evo prelazim iz kupatila s orhidejama, prolazeći sve odaje dharme (pogleda u pravcu krastovog KOLJE) — prelazim iz baze na u Odaju Miomirisa, a iz Odaje Miomirisa u Odaju Pevanja Pesama. Oni koje srećem uz put mi govore: »Plemeniti, ne idi u mangovu šumu». A ja idem — govore mi tri devojke, jedna je tako mesečinasta-mesečinasta, a druga je sva pastoralna, u vencu je od maslačaka, naravno. A treću i ne gledam. Poskidam sve ograde, dostižem sve dharme i ne težim ni jednoj od naslada: prelazim pored treće patetične dame — i izlazim iz Odaje Pevanja Pesama u mangovu šumu. 80 hiljada himalajskih slonova me prati, oni mi govore o štetnosti tuge...

PROHOROV: Znaš šta, Stas, odjebi na nekoliko minuta twoju mangovu šumu, dozvoli da popričam sa Jevrejinom... Zašto si ovde i kako se zoveš?

Gurević, Gurević...

PROHOROV. Tako sam i mislio... Gurević... A da nisi slučajno zbog?.. (pravi poznati gest po grlu).

GUREVIĆ: Pa... tako nešto...

PROHOROV: Tako sam i mislio. Jevreji vole ponekad da popiju... naročito iza leda arapskih naroda. Ali ne radi se o tome. Čim se pojavi Jevrejin, prestaje mir i počinje strašna priča. Pričao mi je moj pokojni deda: kod njih u šumi je bilo bezbroj jelena, srna užas... I bio je ribnjak sa belim labudovima, a na obali ribnjaka je cvetao rodo-den-dron. I u to selo je doputovao lekar po imenu Gustav... Pa, baš da je bio Gustav, ne znam, ali da je bio Jevrejin — to je sigurno! I šta se desilo? — ne pričam ja, priča deda. Do pojave tog Gustava zečevo je bilo toliko da si se o njih prosto saplitoao, klizao se po njima i padaš. Najednom su nestali zečevi, pa nema srna, nije ih on lovio, nestajali su sami po sebi. (ALJOHI.) Pozovi starca Vovu.

VOVA: (pričao). Pogledao je prvo VIĆU, zatim KONTRA—ADMIRALA, drhti, čeka podvalu.

PROHOROV: Vova, ti si iz sela. Možeš li zamisliti da si na obali ribnjaka... rasteš... zovu te Rododendron. A na drugoj obali — Jevrejin, sedi i gleda te?..

VOVA: Ne, ne mogu da zamislim... da rastem i...

PROHOROV: dodavola pasiji rododendron. Zamisli, Vova: ti si be... li labud i sediš na obali ribnjaka — a preko puta tebe sedi Jevrejin i veo... ma pažljivo te... .

VOVA: Ne, belog labuda takođe ne mogu, to mi je teško... Mogu... mogu zamisliti da sam jato belih labudova...

PROHOROV: Divno, Vova, ti si jato belih labudova na obali ribnjaka, a preko puta tebe...

VOVA: Pa, razleteo bih se... svako na svoju stranu... strašno...

PROHOROV: Aljoha, odvedi Vovočku... Vidiš li, Gureviću?

GUREVIĆ: (smeška se s naporom). Pa, dobro. (Zabrinuto gleda u pravcu VIĆE, zatim primećuje kako se sused ADMIRAL napreže da se izvuče iz veza). A zašto je on?

PROHOROV: Delirijum tremens. Izdao je domovinu i mišiju, i na... merom. Kraće: ne piće, ne puši. I sve bi bilo u redu, ali jednom smo stajali u toaletu, poveo se razgovor o alkoholu, o njegovoj stravičnoj kaloričnosti — tada je ovaj govnoid izvalio: od svega što konzumiramo alkohol je, uz svu svoju visoku kaloričnost, veoma primitivnog hemijskog sastava i veoma siromašne strukturne informacije. Odmah je platio za svoju prostačku erudiciju: otvorio sam prozoričić, provukao sam ga napole i obesio za noge, a ipak je treći sprat — i držao sam ga tako dok se nije odrekao od svojih jeretičkih doktrina... Danas je on odlukom Boga i Naroda, osuden na osmatranje... Ne verujem baš da je u početku bila Reč, ali makar neka muzgava — ona mora biti na kraju, tako da ovaj pizdonja leži i razmišlja...

GUREVIĆ: A reci mi, Prohorov, ti imaš ovlašćenja... samo za ovu jednu sobu ili...

PROHOROV: Ma, ne! Sve što je sa one strane Viće (obojica gledaju tamo, GUREVIĆ SE OKREĆE) — sve su to moje podmandatne teritorije, ali ti imaš sreće: sutrašnji proces će biti zatvoren, sobni, pa još uz to i krični. Griša!!! Otkrij se! To je Paška Jerjomir, sekretar komsomola, govo... ništarija, podanik podanik, ali stvar je ozbiljna — sakaćenje u porodicu Klajnmihelj!

SERJOŽA KLAJNMIHELJ: (čuvši svoje prezime ustaje i puzi prema PROHOROVU): Zapisite, mami je samo jedna nogu ostala na mestu... sve druge su bile otkinute, i ruke takode, sve su ležale na bifeu...

GUREVIĆ: Zar nije vrinsula? To je nemoguće!

SERJOŽA: A kako bi vriskala kad je u to vreme kuma otišla po kolače...

GUREVIĆ: M—da—a... stvarno... Kuma je otišla po kolače, kak-vog smisla ima vriska!

STASIK: (kao uvek, prolazi pored). Svima su nam se kume razisile po kolače: vristi—vristi, niko te neće čuti...

SERJOŽA: Ali ne... Kakve veze imaju kolači?... Kako ne shvata... te? On joj je prvo otkinuo glavu, a zatim...

PROHOROV: Do sutra, ostavi sve to do sutra. Do sutra, Serjoža, odpuzi. Gureviću, slušaj: kao što vidiš kod nas se povremeno dešavaju male životne nesuglasice. Pa — kod nas se može živeti. Dve tri nedelje ćete bockati, zatim tabletice, zatim, nogu u dupe — i plovi. Imam čak i televizor u boji. Kanarinac s kanarinkom. Malo su se učutali — zato što je sutra Prvi maj. A tako pevaju. Vića je čak odlučio da ih ne kolje i ne proba im ukus — a to je najviša diploma za vokalistu, a, Gureviću? A eno tamo, gore, pri vrhu — papagaj, rodom je, kažu, iz Hindustana... A možda je stvarno iz Hindustana, zato čitate dane čuti. Čuti. Čuti. Ali čim izbjige 6 i 30 ujutro — videćeš, on počinje ne odvratno, ne metalno, nego hiljadu puta papagajskije: »Vladimir Sergejević! Vladimir Sergejević! na posao — na posao — u kurac — u kurac — u kurac». A zatim — zatim malo počuti, zbog prikupljanja hrabrosti i ponovo: »Vla—dimir Sergejević! Vla—dimir Sergejević! Na posao — na posao — na posao — u kurac (sve brže) — u kurac... I sve to tačno u 6 i 30, ne mora se pogledati na časovnik i rubinske zvezde... A od mica i šaha ništa nije ostalo — sve je izlomio Vića, jedno za drugim. Čudom je ostala jedna tabla, Hohulja je smuvaо pod svoj jastuk i igrao je sam sa sobom, i uvek je pobedivao. A posle tri dana čudo: ispod jastuka je nestala tabla. Hohulja ne zna šta da radi od jecanja, Vića se smeška. Sve se završava tim što Hohulja pada u neku apatiјu, čuti i postaje senzualni mistik... A Vića se prihvata šaha...

GUREVIĆ: (razgleda: na noćnom ormariću na sred sobe rastvorena je prazna šahovska tabla i na njoj — bela kraljica).

STASIK: (podskakujući). Sve je već požderao! Zašto toliko žali belu kraljicu? Toliko je svojeglav: pojeo je i tajm—aut i damin gambit, i sicilijsku odbranu...

PROHOROV: Slušaj, Vića (sedu uz VIĆU, na postelju). Vića. Pojeo si sve društvene igre. Reci mi, pojeo si iz prirodnih pobuda? Činile su ti se suviše hazardne? Evo, pored mene je doktor iz centra (pokazuje na GUREVIĆA). O! On je OVAKAV doktor! (prst gore). Interesuje ga: zašto tako mnogo jedeš? Nije ti dosta klope?

VIĆA: (na izdržava pogled starešine, prestaje da gladi stomak, stidljivo se pokriva rukavom). Uskuso je...

PROHOROV: Zašto si se sažalio na belu kraljicu? a?

VIĆA: Žao mi je... Tako je usamljena...

PRAHOROV: Razumem... A, reci mi, Vićenjka, ti samo jednu žrtvu sanjaš?

VIĆA: Ne, ne... Princezu...

PROHOROV: Princezu?... Mrtvu?..

VIĆA: A, ne, živa princeza... Sva je divna, sa plavom mašnom... Kao Zoluška... a oko nje se vrti princ... i lupa je po glavi kristalnom cipelicom...

PROHOROV: A ti bi pojeo... tu kristalnu cipelicu? (pokazuje): čav—čav!

STASIK: Njega ne bi trebalo zvati Vića. Trebalo bi ga zvati Nina. Nina Čav—čav—adze...

VIĆA: A cipelicu bih pojeo... samo da je on ne udara.

GUREVIĆ: A ako je princeza već mrtva, pa, to jest, on je već dotukao? Do smrti. Pojeo bi mrtvu princezu?

VIĆA: (smeši se). Da...

GUREVIĆ: A da su uz nju tri viteza?

VIĆA: I tri viteza bih takode...

GUREVIĆ: A trideset i tri viteza?...

VIĆA: Da... kad se medicinske sestre ne bi gurale... naravno...

GUREVIĆ: A... slušaj... A dvadeset osam heroja—panfilovaca?

VIĆA: (sa istim bezbržnim i strašnim osmehom). Da... (sanjar).

GUREVIĆ: (uporno). A dvadeset šest komesara iz Bakua?
PROHOROV: (upada u razgovor). Pa, dosta... sutra čemo tebe i sekretara Pašku. Zašto bi ti bio drugačiji? Od admirala si se odrekao — razumem te. Admirali — krčaju pod zubima, ali pravi sekretari komso-mala nikad ne krčaju... Serjoža! Klajnmihelji Dodi ovamo... reci... Da li si na licu prestopnika primetio i najmanji trag kajanja?

SERJOŽA: Ne, nisam primetio... I moja pokojna mama mi je tog dana namignula: pripazi, kaže, na Pašku, da li će se makar malo postideti što se danas sa mnom onako izludirao? — ne, on se nije postideo, on je čitavo veče posle troga ŽDERAO VOTKU i NARUŠAVAO DISCIP-LINU... I meni nije doizvoljavao da PROVETRAVAM, da u mojoj kući ne smrdi...

STASIK: (prolazeći pored, kao i uvek). Ipak je prijatno živeti u eposi sveopštег raspada. Samo jedno nije dobro. Nije trebalo lišavati čoveka limfnih žlezda. Što su ga lišili devreka i slanij krasavčića — može se podneti. Što su ga lišili dinja—sitnica, može se preživeti bez dinja. Ni plebisciti nam nisu potrebni. Ali ostavite nam bar naše limfne žlezde... (Dok je STASIK mitingova otvorila su se vrata i na njima se pojavio med-brat BORENJKA, medsestra TAMARICA. Oboje ne gledaju bolesnike nego ih PLJUJU očima. Oboje znaju da samo svojom pojmom u svim sobama izazivaju ukočenost i tugu — kojih je i bez toga mnogo).

PROHOROV: Diži se! Ustajte svil! Vizita!

(Svi lagano ustaju osim HOHULJE, starčića VOVE i GUREVIĆA).

BORJA—NAKAZA: (ispod belog mantila nosi odelo boje čokolade i preko zategnute košulje, na debelom vratu, kravatu. Takvog ga još niko nije video; on je sad dežurni medbrat u prvomajskoj noći. Prilazi STASIKU koji se skamenio u pozicijskoj rukom za pozdrav). A tako, kurvo, kod nas u ludnici nema tamo nekih žlezda?

TAMARA: Odmah će ti, momče, sve žlezde biti na mestu.

(BORJA munjevitno udara STASIKU u pleksus, ovaj se u grčevima spušta na pod).

TAMARA: (pokazujući prstom na VOVU). A ovaj usrani čovečuljak, zašto ne ustaje, PRKOSI NAREĐENJU?

BORJA: E, to čemo njega lično pitati... Vovočka, imaš li nekih problema?

VOVA: Ne... sa zdravljem nemam... Jedino mi se ide kući... Tamo sad cvetaju plućnjaci... kraj aprila... Tamo, kod mene, čim predeš prag, čitava poljana plućnjaka, od kraja do kraja, i pčelice su već nad njima...

MEDBRAT BORJA: (popravljujući kravatu). Pa—a—a—a... ja sam stanovnik grada, taj tvoj plućnjak sav u grobu. A kakve je boje, Vovočka?

VOVA: Kako da kažem?... plavkast... azurni... pa, kao nebo, krajem aprila, posle zalaska sunca...

(MEDBRAT BORJA, uz smeh TAMARICE, zariva nokte u vrh VOVINOG nosa i uvriće ga. VOVIN nos dobija boju aprilskega plućnjaka. VOVIN plače).

BORJA: (nastavlja obilazak). Kako dišemo, Hohulja? Kroz pet minuta će ti doći Igor Ljovič sa veselim instrumentom, malo će te pročekati... A šta je tebi, Koljenjka?

KOLJA: Imam žalbu. U ovoj sobi sam već koju godinu. Zato što su mi kazali da sam Estonac i da me boli glava... Ali ja već odavno nisam Estonac i odavno je prestala da me boli glava, a mene zadržavaju i zadržavaju...

TAMARA: privučena spektaklom na desnoj strani: SERJOŽA KLAJNM-HEJL, okrenut u se prozoru tih se molji! A! Ti opet svoje, opičeni! (naduvavši sive obraze polazi k njemu). Koliko puta te treba učiti! Prvo na desno rame, a zatim na levo. Evo gledaj! (Hvata ga za okovratnik i pljunuvši mu u lice, udara ga pesnicom prvo u čelo, zatim u desno pa levo rame, a onda pod rebra). Da ponovimo još jednom? (ponavlja to još jednom, samo snažnije i sa veselim zadovoljstvom). Govno na lopati! Ako još jednom vidim da se krstić udaviću te u kibli!..

BORJA: Pusti ga, Tamaračka, prljaš ruke. Bolje dodi ovamo.

(Odbacivši KOLJU krče u pravcu KONTRA-ADMIRALA, VIČE i GUREVIĆA. Za njim svita: sobni starešina PROHOROV, ALJOHA i DISIDENT TAMARICA).

PROHOROV: Drug Kontra admiral ne može da stane mirno pred vama. Kažnjen je zbog skandala i nemoralnog agentstva. Tačnije, za agentski nemoral i skandal.

BORJA: Jasno, jasno... (Skliznuvši krajem oka po GUREVIĆU, koji zamišljeno gricka nokte, prolazi do VIČE. VIČA sa ružičastim osmehom, leži na krevetu, razbacan kao gran-pasijsan).

TAMARA: Ždravo, Vičenjka, zdravo, zlatušce... (ogromnim dlanom udara VIČU po stomaku). Sa VIČE nestaje osmeh). Kako stoji stvar sa našom probavom, Vičenjka?

VIČA: Boli...

BORJA: (kikoće se zajedno sa TAMARICOM). A zar ostale naše uvažene pacijente ne boli? Evo, oni su u horu zamolili da budu pušteni kući — a zašto, Vičuša? Vrlo jednostavno: ti si im naneo bol, lišio si ih intelektualne razonode. Pogledaj kakve su im patničke njuške. Nego: daj da se dogovorimo, danas...

TAMARA: ... još danas, kad podeš na sranje, neka sve društvene igre budu na mestu. Inače — moraće se otvarati. A ti, golubčiću, znaš da žive ljude ne otvaramo, samo leševe...

(PROHOROV se tugom prati ALJOHU-DISIDENTA, ali o tome će kasnije biti reči).

MEDBRAT BORJA: (raskrečivši noge u smedim pantalonama zaustavlja se nad GUREVICEM koji sedi). Ustaj.

TAMARA: A zašto postelja ovog Čive još nije spremljena?

BORJA: (još uvek tiho). Ustaj.

(GUREVIC ostaje zadubljen u sebe. Opšta tišina.)

BORJA: (jednim prstom podiže GUREVIĆEV podbradak). Ustaj!!! (GUREVIC se lagano podiže i — za sve neочекivano — se kratkim krikom zabija pesnicu u njušku BORENJKI. Nekoliko sekundi tišine ako se ne uzme u obzir TAMARIĆIN zviždak. BORENJKA, ne pomerivši se, hladnokrvno hvata GUREVIĆA, podiže ga u vazduh i svom svojim snagom ga bacu na pod. I to tako da bi ovaj bokom udario o ivicu gvozdenog kreveta. Zatim dva šuta u predeo jetre, samo iz zabeve).

BORJA: (TAMARI). Bolešniku pripremiti sulfatič, injekciju, dati lično.

PROHOROV: Šta da se radi, Borise... Novajlija... Zanos pravdoljubivosti, osećanje lažno shvaćene časti i drugi atavizmi...

MEDBRAT BORJA: Tebi će biti bolje da čutiš. Dupe debelo. (Ljudi u belim mantilima odlaze).

PROHOROV: Aljoha!

ALJOHA: Da, ovde sam.

PROHOROV: Prvu pomoć svima koji su nastradali u napadu!... Stasik, ustaj, ništa strašno. Popidili su. Ništa posebno, ordinarno. Sve bolje je — pred nama. Prvo k Gureviču... (PROHOROV i ALJOHA, uz malu KOLJINU pomoć, podižu na krevet gotovo nepokretnog GUREVIĆA, pokrivaju ga, podupiru).

PROHOROV: Baš su dobri ljudi, ti Jevreji. Nesreća je samo što ne umeju da žive. Jer oni će ga sad, na kraju, smrviti, to je sigurno. (Šapatom). Gu-re-vi-ču...

GUREVIĆ: (malo stenje i teško govori). Ništa... neće smrviti... i ja... njima... pripremam... poklon...

PROHOROV: (u zanosu što je GUREVIĆ živ i pokretan). Prvomajski poklon, to je divno. Ali prvo će ga ONI tebi dati, kroz pet minut... Da te nasmejemo, Gureviču, u čekanju malog mučenja? Ža tebe će se pobrnuti moj veliki drugar Aljoha. Znaš li kako je on postao disident? Odmah će ti ispričati. Poznato je: svako rusko naselje ima svoju ludu... Kakvo je to rusko naselje ako nema ni jednu ludu? Na to naselje gledaju kao na neku Britaniju, koja do sada nije imala ni jedan ustav... Znači: u Pavlovo-Posadu je Aljoha spadao u te uvrnute. Na staničnom trgu nešto počisti, pomogne da se nešto natovari... ali imao je on vatrenu strast, ona je i sada u njemu... Aljoha je kod nas gigant za fiziognomizam, dovoljno je da pogleda njušku — i odmah zna gde i šta radi to dubre. Njega je nepogrešivo razdraživala ispeglanost i KRAVATA. I šta je radio? — ništa, neprimerno se približavao svojoj žrtvi, stežeći 'hozdrve' — izdaleka — i — najednom, već visi na kravati. Čitav grad ga je zvao disident, zburjivala ih je nekažnjivost i novina borbe protiv postojećeg poretki stvari i subordinacije... Pre dva meseca su ga dovukli ovamo.

GUREVIĆ: Cudesno... koliko sam ja posmatrao naciju... šta želi... baš su joj takvi sad potrebeni... bez svih ostalih će preziveti...

PROHOROV: A tačnost! Tačnost, Gureviču! Priča se da veliki Leonardo nije bio budala u oblasti balistike. Ali šta je on u odnosu na Aljahu? A-lj-o-ha-a!

ALJOHA: Sve vreme sam ovde.

PROHOROV: Pa, sjajno. Aljoha, zar ti ne smatraš da je tvoja metoda borbe sa svetskim zlom... pa, nekako neuskusa, šta li... Svi shvatamo da se u belim rukavicama ne može mnogo postići... a šta ti misliš, ako rukavice nisu krvave, moraju biti u govnima, ili slinama, ili bljuvotini? Manje čitaj leve... kojekakve Talijančice...

ALJOHJA: Sačuvaj, Bože! Čitam jedino maršala Vasiljevskog... a kažu da je maršal pogrešio, da nije trebalo ići sa istoka na zapad, nego sa zapada na istok...

PROHOROV: (pokušavajući da razveseli GUREVIĆA pred mučenjem). Savremeno disidentstvo, u liku Aljoha, ispušta iz vida da se pre svega mora čupati sa korenom, a sa tim poganim korenom će se išcupati i sve ostalo, — moraju se menjati nazivi naših ulica i trgova: pa, prosudite sami, u njih Must uzdaha, Uličica svete Ženevje, Bulevar neodredene muke, i sve tako nešto... A u nas — pa nabrojte sami ulice svoje okoline, zavrteće vam se u glavi. Treba početi ovako: Prestonična — sredin...

nom, naravno. Paralelna joj je Jubilarna, sva u bistama i topolama, sve preseca i sve bacu u zasenak Moskovska. Uplašeno od njene lepotu na sve strane se razbegavaju: Papričina, Dumbirova, Streljačka, Stepska, Staroruska, Pelenova, a spađaju ih ulice: Desertna, Suha, Polusuha, Slatka, Poluslatka. I kakvi mostovi: Beli jaki, Roze pojačani — kakva razlika! — a u njihovom podnožju hoteli »Benediktin«, »Sartrez« vise nad obalom, a pod njima šetaju kavaljeri i dame, kavaljeri će gledati dame i oblake, a dame oblake i kavaljere. I svih zajedno će narodima Evrope bacati prašinu u oči. A narodi Evrope u to vreme, otresavši prašinu...

(Ponovo se otvaraju vrata sobe, stariji lekar bolnice IGOR LJVOVIĆ RANINSON. Za njim MEDBRAT BORJA sa spricem u ruci. Spric nikoga ne iznenaduje — svi posmatraju čudan kovčeg u RANINSONOVIM rukama).

BORJA: Ovamo. (RANINSON pokazuje u pravcu HOHULJE, RANINSON je tajanstven. HOHULJA, takode. RANINSON raspakujuci svoj kovčeg s električnim kablovima gadljivo posmatra pacijenta. Pacijent HOHULJA uopšte ne gleda doktora, ima svojih misli i suviše).

BORJA: (pričavajući se GUREVIČEVU postelji). Pa, Prohorov, prevrne pacijenta, ogolite mu guzicu.

GUREVIC: S-s-s-sam ču. (S jaukom se prevrće na stomak, ALJOHA i PROHOROV mu pomažu. MEDBRAT BORJA bez zluradosti, ali ne i bez demonstracije svemoći, stoji sa vertikalno podignutim špricem, malo prska iz njega. Zatim se saginje i zabada iglu).

BORJA: Pokrijte ga.

PROHOROV: Trebalо bi ga pokritи још jednim pokrivačem, tokom noći će temperatura skočiti preko četrdeset, znam...

BORJA: Nikakva čebad. Nije potrebno. A ako bude suviše vrućina — neka šeta, diše... ako bude mogao da mrdne makar levom... Gurevič! Ako doveće ne budeš satri od sulfazina — molim te, izvoli k meni na večeru, tačnije, na prvomajsko slavlje. Tvoja slabost, Natalija Aleksejevna će lično servirati... Pa, onda?

GUREVIC: (s velikim naporom). Biću...

BORJA: (kako se, ali potpuno ispušta iz vida da mu se jednim prstom na nozdrvi približava disident ALJOHA). A mi smo danas gostoljubivi... Posebno — ja... svojskićemo te ugostiti, išaraćemo te draguljima...

GUREVIC: Pa... rekao sam... da ču... doći...

(ALJOHA kao pravi zmalac ispaljuje iz desne nozdrve. Sobom se prolama krik kakav se u sali još nije čuo: doktor RANINSON izveo je svoj visoko voltažni posao s HOHULJOM).

BORJA: (hvata za gušu disidenta ALJOHU). A sa tobom — ču posle... Znaš šta, Aljošenjka... Igor Ljović je ovde... Čim on ode izbrisacemo nos, dobro? (maramicom briše kravatu).

RANINSON: (prolazeći kroz sobu sa svojim davolskim kovčežićem protiv sve bolesnika: na svim fizionomijama, osim PROHOROVA i ALJOHE, leži pečat većnosti — ali ne one većnosti koju svih očekujemo). Pa srećan vam nastupajući praznik međunarodne solidarnosti radnika, drugovi bolesnici. Podite sa mnom, Borise Mihaliću, potrebni ste mi. (Odlaže).

PROHOROV: (čim su beli mantili nestali kači se oko vrata ALJOHE disidenta). Aljoha! pa ti si — hiperborejac! Smaragd! Pa ti si Mora koji na belom konju stupa na arbat! Ti si Farabundo Marti! Ne, ruski narod ne osukdeva u junacima, neće ni osukdevati! Suite sami: jasnopolski grof nije uspeo da se skloni od ljudi — molim, a u pelenama već leži drug Kokinaki... sokoljenje je već za njegovim ledima! 21. godine odapinje Aleksandar Blok — šta se tu može, svi smo smrtni, čak i Blok — pa šta? Tačno godinu i po kasnije rada se Zoja Krasnodemjanska!... Besmrtna!...

GUREVIC: (odobravajući se podiže na laktove). Tačno, baš je tako, starešino!

ALJOHA: (oboden). Trebalо je i u Igora Ljovića pljucnuti...

PROHOROV: Pa ti si vitezi... To bi bilo suvišno... Nećemo komplikovati siže drame koja se odvija... malim sporednim intrigama... Je li tako, Gureviču?... Čovečanstvu više nije potrebna deduktivnost, čovečanstvu se smučilo od oštih fabula...

GUREVIC: Zgadilo se... A uz to... zašto i započinjati te priče s NJIMA? Jer... nijh, u suštinu, nema... Mi smo psihi... a te fantazmagorije u belom javljaju nam se povremeno... Izaziva gadenje, naravno, ali šta se tu može? Javljuju se... nestaju... prave od sebe punokrvne ljubitelje života...

PROHOROV: Tačno, tačno, a Borja se sa Tamaricom kikoće i grle se samo da bi nas uverili u svoje postojanje... da oni uopšte nisu naše himere i prividjenja u bunilu... nego da su istinski...

GUREVIC: Prohorov, dodi malo... povodom himera... Evo ovo (pokazuju na ubod) — to će dugo boleti?

PROHOROV: Boleti? Ha—ha! Boleti — nije prava reč. Počeće u tebi kroz jedan i po sat. A kroz tri četiri dana češ moći da pokreneš svoje nožice. Ništa, Gureviču, splasnuće. Zabavljaju te kako budem znao. Pevaču ti dečje pesme druga Rauhvergera... ili Oskara Feljdsmana, Frenkela, Lava Knipera i Danila Pokras... kraće, sve što je na reči Simeona Lazarevića Šulmana, Ine Gof i Solomona Fogelsona...

GUREVIC: Prohorov, preklinjem te...

PROHOROV: Gureviču, ne preklinji... Aljoha i ja čemo te na rukama odneti do kolor televizora. Jevgenij Josifović Gabrilović, Aleksej Jakovljević Kapler Hafec i Rom, Ermler, Stolper i Fajncimer. Sulamifa Mozejevna Cibulnik. Ukratko: bolovi u tvojoj pozadini će se skratiti. A ako se ne skrate ti su — Folkenštajn, Kriger, Grebner, Kreps — dobar momak, ali zašto je počeo da radi u koatorstvu sa Hendeljštajnom?

GUREVIC: Prohorov, reci mi postoji li neko sredstvo koje ublažava tu bocu »sulfur? Osim Fajncimera i Sulamife Mozejevne Cibulnik?

PROHOROV: Najjednostavnije. Najbolji je čist alkohol... (šapuće nešto GUREVICU na uho)...

GUREVIC: I to je tačno?

PROHOROV: U svakom slučaju, Natali danas zamenjuje i dežurnu domaćicu. Gureviču, svi ključevi su kod nje. Ne poverava ih čak ni svom Bel—Amiu, Borenki. Nakazi...

GUREVIC: (ukrućuje se, pokušava da ustane). Evo šta... (i ponovo se ukrućuje od tako nečuvene stvari). Imam ideju.

PROHOROV: Dosećam se kakva je ta ideja.

GUREVIC: Ne, ne, mnogo je drskija nego što ti misliš... Nočas će ih razoriti!

(Iza vrata glas MEDSESTRE LJUSI: »Momke na bocke! Momci! u ambulanstu na bocke! U trocici se nikو ne miće. Jedino GUREVIC pokušava da korakne. GUREVIC: (još nešto šapuće PROHOROVU, zatim):

I vratiću se kod četvrta časa.

Krunisan ili urnisan. Sve jedno je.

PROHOROV: Bravo! Pa ti si pesnik, Gureviču!

GUREVIC: I više! Poželi sreću. Biću...

Ili na štitu ili s modricom pod okom

Ljubičastom... ali... ali pre

Sa štitom i bez modrice plave.

(ZAVESA)

III

TREĆI ČIN

(Lirska intermeča. Ambulanta. NATALI, sedeći na mekoj fotelji lista neke papire. U susednoj prostoriji, od koje je odvaja nešto kao paravan, čutišivi red za inekcije. Odlatie glas — TAMARIĆIN. A glas je donosio otrilike: »Koliko sam ti injekciju već zabilje u dupe! A ti ostajes budala! Sledeti!! Boli? Već sam te pročitali i ne piždi, mamice! A ti — zašto si došao sa svojom aspirinom? Neki fon, baron! Aspirin mu se svideo! Samo polako i tako češ crći! bez aspirina! Kome si ti uopšte potreban, razjebani?... Sledeti!...

NATALI je toliko na sve to navikla pa se i ne mršti, čak i ne čuje. Ona je sva u svojim obraćunskim papirima. Kucanje na vrata).

GUREVIC: (umorno). Natali?

NATALI: Znala sam da ćeš doći,

Pa šta je to s tobom?

GUREVIC: Malo pretučen,

Ali ponovo je Tas uz noge Eleonore!

NATALI: A zašto taj Tas hramlje?

GUREVIC: Zar nije jasno?... Tvoj balvan

Nakaza uopšte nije zaboravio...

Cim si ti ušla u prijemnu

Odmah sam primetio, da je on odmah

Primetio, da...

NATALI: Kakav balvan? Kakva nakaza?

Kako se mnogo budalaština može naplesti

Za samo dva sata!.. Gureviču, dragi,

Dodi ovamo, ludice...

(I na kraju zagrlja. Sa pogledanjem na ulazna vrata).

NATALI: Koliko godina nisi bio ovde?

GUREVIC: Ti već znaš kako mere vreme

I ja, i meni slični gubavci... (nežno)! Natali...

NATALI: Zašto se glupiraš? Ne mogu te prepoznati.

Osvesti se, ti si već strašno pio...

GUREVIC: Pa, ne... tako... pomalo... povremeno...

NATALI: A ručice, Ljeva, zašto drhte?

GUREVIC: O, draga, kako ne shvataš?

Ruke drhte — neka drhte.

Šta će tu piće? Drhtanje ruku

Nastaje od beskučništva duše,

(dotiče svoje grudi)

Od nadahnuci, iscrpljenosti, gnjeva

I zamora srca.

Predosećanja nesreće,

Od ubitacnih strasti, ŽUDENOG susreta

(NATALI se smeši)

I od ljubavi prema domovini, na kraju.

Ma ne, »na kraju!« Nacija je

Prisustvo takvog blaženstva,

Sa jamicama, i bistom, i...

NATALI: i (rukom mu zatvara usta). Hajde, brbljaš, brbljivče, brbljaš... Bolje da ti dam malo glikoze... Sav si se osušio, pocrneo...

GUREVIC: Da ni za tobom, Natali?

NATALI: Ha—ha! Poverovala sam ti.

(Ustaje, iz desnog džepa mantila vadi svežan klukčeva. Otvara orman. Duže se bavi ampulama, epruvetama, špricima. GUREVIC, grizući nokte, po običaju, ne odvaja pogled od klukčeva i čarobnjačkih pokreta NATALINOG tela).

GUREVIC: Pišu: u male morske amfioide oči zauzimaju gotovo jednu trećinu tela. Kod tebe je to gotovo isto... Ali danas me, ko zna zašto, druge dve trećine više uznenimiravaju. Pa još ta pobedonosna pribadica u kosi.

Ti si čista, kao dobit. Kao rosa

Na listićima tamo nečega.

Kao...

NATALI: Čuti... (prilazi mu sa špricem). Ne boj se, Ljeva, izveštu potpuno bezbolno, nečeš ni osetiti. (Počinje postupak, glikoza se lagano izliva.

Oni se gledaju). TAMARIĆIN GLAS (sa one strane paravane). Šta je, šta je, šta urlaš kao da te kolju? Pre tebe sam klala čoveka, a on ni kurcem da mrdne... Sledeti! Šta—šta? Šta još da menjam? Najbečeš i prašinu češ gutati, bratac... Ti... kurčino usranu! video je kod skladišta s hranom gomilu otpadaka sutra ćemo takve mudrice kao što si ti tamo zakopati i odvesti kamionima... Sledeti!

NATALI: Zašto si se zamislio, Gureviču? Nemoj je slušati, gledaj mene.

GUREVIC: To i radim. Samo sam pomislio: kako se čovečanstvo strmolagovo smanjuje. Od blistave Carice Tamare — do evo ove Tamariće. Od Franciska Goje — do njegovog sunarodnika i imenjaka generala Franka. Od Gaja Julija Cezara do Cezara Kia. Od humaniste Koroljenka do sudije Krilenka. Šta će ovde Koroljenko? ako je od Emanuela Kanta do »Slepog muzičara«. A od Vilisa Beringa do Hermana Geringa. A od psalmopjevca Davida do Davida Tušmanova. A od...

NATALI: (na istu iglu navrće nov špric i nastavlja da mu daje još nešto). A ti, Ljeva, da li si bolji od ranijih Lavova? Šta misliš?

GUREVIC: Bolji — ne, ali je drukčiji od ranijih Lavova. Evo šta mi se desilo: popivši malo stajali smo na mrazu i čekali — Bog zna što smo čekali, ali to nije važno. Važno je: svoj trojici mojih prijatelja izlazila je para na usta — kako i ne bi po takvoj hladnoći! A meni — nije! Oni su to primetili. Pitali su: »Kako to, ovakva hladnoća a tebi nigde ne izbjiga pare? Hajde, izdahni još jednom!« Izdahnuo sam, nema pare. Sva trojica su rekla: »Tu nešto nije u redu, valja prijaviti gde treba.«

NATALI: (prske se parfemom). I prijavili su!

GUREVIC: Prijavili su. Pozvali su me u neku zdravstvenu stanicu ili dispanzer. I postavili su mi samo jedno pitanje: »Iz kojeg uzroka kod vas para?« A ja im kažem: »Ali kod mene nema pare«. A oni: »Ne, ne. Odgovorite na pitanje: na kojoj osnovi je kod vas para?... Kad bi takvo pitanje postavili, recimo, Rene Dekartu, on bi se jednostavno suošio u

ruske smetove i ništa ne bi rekao. A ja sam rekao: odvezite u 126-o odeljenje milicije. Imam nešto važno da im saopštим о Korneliju Suli. I odvezli su me.

NATALI: I ti si direktno izvalio o Suli? I oni su nešto shvatili?...

GUREVIĆ: Ništa nisu shvatili, ali dovezli su me u 126-o. Pitali su: »Vi ste Gurević? — »Da, — kažem, — Gurević.«

Ovde sam osumnjičen kao supermen.

Da, donekle stai vi u pravu:

Da, da, Nadčovek sam, i ništa

Nadljudsko mi nije tude.

Kao Bonaparta, ne umem plivati.

Ne češljam se, kao Betoven,

Ni jezik ne znam, kao Čapajev.

Ja sam niskoproduktivan, kao Vespuči

Ili Kopernik: četrdeset-četrdeset osam

Stranica u čitavom svom veku.

Ja, kao sveti Antonije Padovanski,

Po mesec dana ne perem noge. I ne sečem

Nokte, kao Helderlin, nemacki pesnik.

Po nekoliko nedelja meseci, godina

Košulju ne menjam, kao ona

Vojvotkinja Izabela, majka onih

Zena Alberta Austrijskog. Ali

One je to činila zbog zaveta:

Do potpunog istočno-indijskog trijumfa.

I ja se neću presvlačiti

Takođe zbog zaveta: neću navlačiti

Košulje sve do vremena, dok

Dok poslednji antiboljševik na Zapad

Ne ode i ne očisti vazduh!

Znači, blizak sam svim velikim. Ali

Za razliku od Filipa broj dva

Spanskog — nemam šugu.

Da, to je istina. (Sa uzdahom). Nemam vaši

Kojima je bogato bi obdarjen

Korneliju Sulu — gospodar Rima.

Mogu li biti slobodan?

*Možete, — rekli su mi, — svakako, možete. Sad ćemo vas odvesti kući... I dovezli su me ovamo.

NATALI: A kako vrh gradskog komiteta komsomola?

GUREVIĆ: Ah... to je samo da skrenem stvar... da tebi, tamo u prijemnom ambulantni, ne bi bilo dosadno.

NATALI: slušaj, Ljeva, hoćeš li malo da gucneš? Samo — Prst!...

GUREVIĆ: Oh, Natali, svim svojim bićem!

Za oživljavanje. Ne za hrabrost.

(Dok NATALI nešto naliva i razblažuje vodom ispod slavine, iz paravana se nastavlja: »Briši, prijatelju, ništa strašno!... Budi muškarac, pizdo klopava! Sledeći!... A koliko si to pantalona navukao na sebe? muda će ti se upariti i isteglitil... Hajde, živje! A ti, odjebi, ne smetaj... Sledeći! Ništa, stari, kad tebe sve ide u remont, kilavićeš se ovako još nedelju-dve i kurcem o ledinu! — od nas do mrtvačnice je samo trista metara!... Sledeći!, (NATALI prinosi čašu. GUREVIĆ lagano piće — zatim usnama zahvalno prilazi NATALINOJ ruci.)

GUREVIĆ: Ona ima surovu dušu,

Tako je govorio Heraklit iz Efesa.

NATALI: O kome ti to?

GUREVIĆ: O Tamarici, milosrdnoj sestri. Primetila si kako su u ruskom narodu ružna moralna načela? Čak i u dosetkama. Nekada kada je usred razgovora nastajala tišina, ruski mužak je obično govorio: »Proteleo je tih i andeo...« A sada u takvom slučaju govorje: »Negde je milicionero odapeo...« Dok grom ne zagrimi — mužak se ne krsti, tako je bilo nekad. A sad: »Dok pečeni petao u bulju ne kljucne...« Ili, sećas se: »Ljubav ne bira doba,« a sada »Kurac ne traži vršnjakel! Ha-ha! Ili, još: »Za dragog sedam vrsta nije prepreka.« A sada: »Za besnog kera ništa je sto kilometara.« (NATALI se smeje) A ovo je još čistija staru rusku poslovicu: »Ne plij u izvor — valja će vodu pitи, a evo kako se ona preobratila: »Ne seri u kompot, kuvar u njemu pere noge.«

NATALI: se već toliko sмеје da se razmiče paravan i kroz njega se promaša lice milosrdne sestre TAMARICE.

TAMARICA: Oho! Kod Natalije Aleksejevne svakog dana novi kavaljer! A danas — lepsi od svih predhodnih. I telo, i duh... dva blaga u njemu.

NATALI: (smirujući GUREVIĆA koji se umiljato buni, strogo TAMARICI) Tamara Makarovna, razgovaraču sa vama posle smene. A sada imam posla...

TAMARICA: (nestaje, nastavlja se kao i ranije). Šta? Daj mu narkotik, dobićeš od kurca uši!... Prestani da drhtiš! i samo pisni, pizdo klopvali...

NATALI: Ljeva, dragi, smiri se (ljubi ga, ljubi) — još to neće biti, viđećeš. Nije potrebno da se uzbuduješ. Ovde, u ovom kući, pacijenti, a oni su ipak u većini, nemaju pravo da na uvredu odgovaraju uvredom. I još, sačuvaj Boze, udarcem na udarac. Ovde ne treba čak ni plakati, znaš li? Zaklache, ugušiće neurolepticima zbog jednog jedinog plača... Ljeva, da li ti se makar nekad dešavalo da plačeš?

GUREVIĆ: Prošlost — time sam zaradivao za život.

NATALI: Suzama si zaradivao za život? Ništa ne razumem.

GUREVIĆ: Vrlo jednostavno. U studenstkim godinama... oj, ne mogu, ponovo ulećem u jamb.

Znači li ti, Natali, kako sam plakao?

Bez razloga. Po narudžbi.

Svi su saznali da TO mogu.

Kažu mi, na primer: plaći, Gureviću! — Usred Bahana i drugih slave:

»Plaći, Gureviću, trideset tri potoka.«

I ja plaćem. A za potok, pola rublje.

I ti — ti shvataš, Natali? —

Svakog trenutka! o svakoj narudžbi!

A suze — prave. I s histerijom.

Ja, grijato dete, nisam ni slutio

Da postoji ljudska, jevrejska tuga,

I titanska tuga. A da

O ostalim suzama i ne govorim...

NATALI: Slušaj, Gureviću, izbegavaj da govorиш u jambovima, naročito sa lekarima... smatraće da im se podsmevaš. Počeće lečenje sulfazinom, ili nečim još gorim... Pa, molim te, zbog mene... nije potrebno...

GUREVIĆ: Brže! Zašto sam ovde? Ne razumem. I ostali pacijenti — zašto su ovde?

Svi su oni normalni, vaši ljudi,

Glavonogi mekušci, deca,

Malo su pali u zaborav.

Niko od njih ne uobičava

Da je sijalica od sto vati, trotoar,

Ni otopljenje prvih dana marta,

Ni mujezin, ni kula u Pizi,

Ni ispravka Džekson-Fulbrajta

odlukom Kongresa. Pa čak ni

Kometu Svetišman-Vahman jedan.

Zašto sam ovde kad sam zdrav kao bik?

NATALI: Slušaj, mali Fulbrajte, živ si dok,

Dok se ne razboliš — a onda?..

Šta je tu nejasno, Gureviću?

Bacili, virusi, svi te gledaju

I, s gadanjem, se okreću.

GUREVIĆ: Bravo.

Puna je čuda moćna Priroda.

Kako je govorio drug Berendej.

Samo što bi meni bilo dobro i bez vas. Osim tebe, naravno, Natali. Pa razmisli sama: sam sebi sam raskošna bolnica, sam sebi sam bocka. Sam sebe špijuniram, i potkazivač sam svoj, takode. Ja sam i požar, ali sam i vatrogasac.

NATALI: Gureviću, dragi, ipak si se malo opustio.

GUREVIĆ: Šta to znači? Recimo. U poređenju sa tim koliko sam proživeo i koliko PROTEKAO, — malo sam se opustio! Naša velika nacionalna reka Volga teče 3700 km., a spusti se samo 271 metar. Brokhaus. Sav sam u njemu. Samo što ponešto nisam primetio — i slučajno sam u sebe spalio gomilu svega i svačega. A nisam se opustio. Svako telo, čak i nebesko telo (značajno posmatrač čitavu NATALI), znači, čak i nebesko telo ima svoje sopstvene oluje. Rene Dekart. A ja — koliko sam u sebi ništio svojih oluja, kolike čistih i mirnih uzleta? Koliko sam u sebi spalio Giovanki Orleanki koliko sam udario belih Dezdemona?! Koliko sam u sebi utopio Mumu i Čapajeva... .

NATALI: Ekstreman si, ali si zanovetalo!

GUREVIĆ: Nisam ekstreman. Ja sam intenzivan,

I ja danas... da, baš sada... Ne spuštam se, — počinjem da padam.

Ove noći ću u komadiće razneti

Tragediju, u kojoj su zabranjeni jambovi,

Kraće, razorici ovu KUCU!

Divno — pa ja sam zaboravio: danas je noć između 30. aprila i 1. maja. Noć Valpurgije, sestre svetog Vedeckinda. A ta je noć, od kraja osmog veka, uvek zamjenjivana nečim zastrašujućim i čudotvornim. I sa učešćem Satane. Ne znam da li će noćas biti Sabat, ali nešto će biti!...

NATALI: Ljevočka, nemoj me plašiti — moram dežurati čitave noći.

GUREVIĆ: S ljubaznim drugom Borenjkom, u par?

Sa Nakazom?

NATALI: Da, zamisli sam.

Sa ljubaznim drugom. I čistim alkoholom.

I sa tortama — lično sam ih pravila —

I sa pesmama Josifa Kobzona.

Da, tako je, eks dragi, eks moj!

GUREVIĆ: Ne sećam se, Natali, u koj to zemlji za takve želje damu biju buketom plavog seboja po dupetu... Ali ja, ako hoćeš, bolje da ti pevam — u stilu Nikolaja Njekrasova, naravno.

NATALI: Hajde, pevaj, ludice.

GUREVIĆ: Kao Nikolaj Njekrasov!

Roman reče: okata!

Demjan reče: sisate!

Luka reče: skinuće se.

I bulja je dobra, —

Rekoše braća Grubini,

Ivan i Miroslav.

Starac Pohom se rastužio

I rekao u zemlju zagledan:

— Dala vam je ta pičkica!

Bila je dobra dušica...

A Prov je rekao: Ho-ho!

(NATALI aplaudira).

GUREVIĆ: Između ostalog, znači li, Natali, kako je Njekrasov velesilo i tačno određivao privlačnost ruske žene? Evo kako je određivao: brojem onih koji su spremni da je uštinu. A ja bih tebe sad — tako rado uštinuo...

NATALI: Pa uštini, izvoli. Samo ne govoriti prostakluke. I tiho ludice.

GUREVIĆ: Kakve prostakluke? Kad čovek hoće da se uveri da više ne spava, nego da se probudio, on, prostak, mora uštiniti... .

NATALI: Naravno, mora uštiniti. Ali sebe. A ne damu koja stoji pored njega...

GUREVIĆ: Kakva razlika?... Ah, ti si pored mene... Mučiteljka, Natali... Kada ti, samo tako, zanjšeš strukom... ne mogu, tako zaželim da te uhvatim otpozadi da ti napred samо kresnu varnice!...

NATALI: Fui, prostačino. Onda, napred — uhvatil!...

GUREVIĆ: (tako i radi. NATALI sa zabačenom glavom. Dug poljubac O, Natali! Daj da udahnem!... Dobro se sećam — pre tri godine si bila u tako modernoj haljinici... I zašto me jo tako survalo u te Koan-Lune?... Postao sam filozof. Uobrazio sam da je crna pohota prestala da bude moja životna dominanta... Sada sigurno znam: crne pohote nema! Nema crnog greha! Crna može biti jedino ljudska sudbina!

NATALI: Gureviću, zašto tako mnogo piješ, a sve znaš?

GUREVIĆ: Natali!

NATALI: slušam te, ludice... Pa, šta ti je, nedosetljivko?

GUREVIĆ: Natali... (Zestoko je grli i upija se u nju. U isto vreme njegove ruke — od strasti, razume se — grčevito lutaju po NATALINIM bedrima i nedrima. Gledalac vidi kako veza sa klijucima na žutom lančiću prelazi iz džepića NATALINOG belog mantila u GUREVIĆEVU bojničku odeću. Poljubac se produžava).

NATALI: (malo kasnije). Zaželeta sam te se, Gureviču... (lukavo) A kako je tvoja Ljusi?

GUREVIĆ: Natali, pobegao sam od nje. A šta je, u stvari, Ljusi? Govorio sam joj: »Rodena si nesvarljiva«. A ona meni: »Gubi se baksuzni trijumvir!« Zašto trijumvir ni sad ne znam. A zatim, već vičući za mnom: »Pogan će ti biti kraj, Gureviču! Postaćeš neizlečiva pijanica, kao Kolontaj u Stokholmu. Umrećeš pod plotom kao Klim Vorošilov!«

NATALI: (smjeje se). A šta je bilo u početku?

GUREVIĆ: U početku? Ne podsećaj me.

O, Natali, ona me je dražila,

A ja sam bez volje na nju legao.

Tako na jesenje pokošeno polje

Leže zrak proljadnog sveta,

Tako na tešku misao čelo

Leže, fuji! — misao na čelo...

Pusti o Ljusi... Kažeš — zaželeta?

A o toj drolji si započela

Da bi Nakazu legalizovala?...

NATALI: Opet! Ljeva, pa kako te nije stid?

GUREVIC: Ne, ja sam načitan, u to si se uverila.

Znači, danas, u prvomajsku noć

Svratiču k vama... dvesta grama da namirim...

Nisam lud. I neću bez poziva:

Tvoj Borenika me je pozvao, i ja sam

Rekao de hocu... Glavom je klimnuo.

NATALI: Ali ti već — predstavljaš?

GUREVIĆ: Predstavljam.

Našao je s kim će donžuanirati, strvina!

Nakaza i ti — nepodnošljivo.

O, taj trbojna ce danas, u svitanje,

Cuti korake komandora!...

NATALI: Gureviču, mili, poludeo si...

GUREVIĆ: Za sada — ni malo. Uostalom, kako ti drago:

Kao nebo ču mrknuti, mrknuti,

Ako zamoliš... (promislivši);

Ako i zamoliš,

Ja ču plameti, kao nebo!

Zasad još nisam pobenavio —

A u petom činu — VIDEČEMO... Natali, mila...

NATALI: Šta je, ludice?

GUREVIĆ: Neka je na tebi četrdeset hiljada haljina,

Neka je na tebi samo krstić medu sisama.

I ništa više — sve jedno je...

NATALI: (po koji put mu već dlanom zapašava usta. Nežno). Ah! i toga se sećaš, gade! (Neko se za vratima nakašljava).

GUREVIĆ: Antilski biser!... Kraljica obeju Sicilija... Nije valjda da ti treba da spavaš na tom pocepanom divančiću?...

NATALI: A šta da se radi, Ljeva? Ako je već noćno dežurstvo...

GUREVIĆ: I ti... ti spavaš na toj sećiji!

Ti, Natali! koju bi sa sećije

Na muziku trebalo preneti!...

NATALI: Zabrblijao si se opet, zabrblijao...

(Za vratima ponovo nečije nakašljavanje).

GUREVIĆ: Mužjaci većine ravnokrilaca sposobni su da brbljavu, a ženke su lišene te sposobnosti. Užbenik opšte entomologije. (Ponovo se greje).

PROHOROV: (pojavljuje se u vratima sa vedrom i metlom). Sve procedure... procedu-re... (Razmenjuje pogled sa GUREVIĆEM. U pogledu PROHOROVA: »Pa, kako je?« U GUREVIĆA: »Sve užetom!«). Natalija Aleksejevna, naš novi pacijent, uprkos svemu jača iz časa u čas. A ja sam samo prolazio, linoleum pred vratima je propao, nema mu spasa. A novajlija... pa, da se nije onesvestio, kud je nestao... Nek se tamo pola sata polavalja. A ja ču — pripaziti...

GUREVIĆ: Pa, šta... (odlazi sa vedrom i metlom, strategijski grica ka usne).

PROHOROV: Sve je kako valja. Zato sam ovde.

Ti, Aleksejevna, pobrini se za njega.

On je popzidio. Ali, neka ga.

(Zavesa)

IV

(Ponovo soba broj tri, ali još nije puna; jedni se još nisu vratili sa večere, drugi sa injekcija. Sekretar komosomala PAŠKA JEREMIN još uvek je pod istim čaršavom, očekuje isto sudjenje. Starac HOHLJA, posle elektro šoka je nepokrenut, nikog ne interesuje da li dñe ili ne. VICA spava, KONTRA ADMIRAL kodakete. STASIK je zanemorio nasred sobe sa rukom izbačenom u egesovski pozdrav. Tišina. Govor jedino dedica VOVA sa bubuljčavim vrhom nosa).

VOVA: Fuj, a u selu je sad divno! Ujutro, kad se probudiš... prvo izuvaš čizme, sunašće ti se zagleda u oči, a ti njemu u oči ne gledaš... sramota te... i izlaziš na doksat. A ptice — ranoranojici — slavuju pevači: firli-ču-ču-firli, čik-čirik, ku-ku, kukureku, kudah-tah-tah... Raj! I onda oblačiš bluzu, uzimaš dokumenta, i u onome u čemu te je majka rodila polaziš u polje da pucaš u grgeče... Ideš kukavan, bos i zarastao u kosu. A bez kose ne valja, sa kosom se lakše misli... Kud god ideš — ljudiš sve maslačke koji ti se nadu na putu. A maslačci ljube tebe u istegljenu bluzu, izbledeliu, izgledao kada je sa tobom prešla put od Berlina do Teksasa.

(U sobu tihu ulaze, držeći se za ruke, SERJOŽA KLAJNMHELI i KOLJA. Masiraju guzove posle injekcije, sedaju kod VOVE i slušaju).

VOVA: I tako ideš... vetrovi duvaju popreko... Gore plavo, dole majsko roze-smaragdno... A napred — nešto crno se belasa... Misliš: možda je samo žbum belog gloga?... ali ne. A možda je... Jermenin? Ali ne... otkud bi se u ratavičima pojario Jermenin? Kad ono, otkriva se da je to moj unučić, Sergunčuk, samo mu je četiri godine, dlačice po ledima su tek počeale da mu rastu, a on već sve razlikuje: svaku travčicu od svake vlati travice, i svaku ptičicu izučava iznutra...

KOLJA: A ja, eto, ništa ne mogu da razlikujem. Neprestano sam u bolesničkoj sobi. Lipu od klena još i mogu da razlikujem. A već klen od lipa...

STASIK: (ponovo juri po sobi iz ugla u ugao). Da! Ništa na svetu nije važnije! Spas drveća! Dočice okupator — a gde je naša lična zaštita? Lična zaštita učenog partizana! Od čega se ona sastoji? evo od čega: učeni partizan posed i prošeta, zapali i zvižduće. I užasava prelep Klaru!...

VOVA: A moj sused Nikolaj Semjonovič...

STASIK: (nezadrživo). Gospod je stvorio svet, da, da! A tvoj Nikolaj Semjonovič je razdvojio svetlo od tame. A tamu niko ne može da odvoji ni od čega. I zato nam ne daju ništa pravo i intimno! ječmenu kašu, na primer, sa sirom, sa suvim grožđem, sa havajskim rumom...

KOLJA: I vermutom...

STASIK: Ne, bez vermuta. Šta će ovde vermut? I dokle će prekopavati po meni? Privatni utabane davolske staze. Kada će se konačno okončati klizanje prema atomskoj katastrofi? Zašto Božanstvo okleva sa osvetom? I uopšte — kada će ti Poljaci prestati da nas jebu u glavu? Jer život je i bez toga kratak...

VOVA: A ti, Stasik, posadi neki cvetić, biće ti lakše...

STASIK: Ha-ha! našao je kome davati savete! Priviri malo u mojoj oranžeriju. Život je kratak... a kad priviriš u mojoj oranžeriju biće još kraći, tvoj život! Tvoje travke i ljutići — mani ih, oni su svuda. A šta ja imam — sam sam izveo tu sortu, i bdeo nad njenim razvojem — ime joj je: »Puzavac — samonaduvač-parazit«, sa udubljenim listovima. A tek kako cveta pucanj iz revolvara u vazduhu. Tako cveta da može pucati iz revolvara u prvog prolaznika!... I još — i još, ako hoćete, »Strvinova nezgladiva« — zato što sa početkom cvetanja u svemu ide nadole! »Lahudra ljupka zamišljena« — njene najbunije vrste »Mama, više ne mogu«, »Sihota Alina« i »Fuj, ti pa ti«. »Prevrtljivac žuti«! »Cmizdravac dodegljišnji«! Ovo je već za one koje iznose s nogama napred. »Mimra crvenostivna«! »Čapaj dlakavi«! »Huepetik kratkovečni«! Sve što je duši dra-ga...

VOVA: I sve si to imao u svom vrtu, burazeru?

STASIK: Kako imao? I sada imam! Šta ti je Vova, potrebno za pantalone?

VOVA: Nemam pantalone...

STASIK: Dobro, nemaš, ali imaćeš.. I ti ćeš svakako zaželeti da nećim opšje svoje pantalone — ne nećim crvenim. Dodi u moj vrt — i sve je tvoje. »Preuzimacija afekacije«, »Zinočka debeljuškasta okruglasta«, a kako i ne bi bila okruglasta, kad je tako punačka! »Mudozvončići prokliši«, »Obnasiša nevidljiva«! »Goljštrim sočivasto inguški«! »Plenum suludi«! tako je nazvan zbog dimne koprene, neočekivano i potpuno neoštromouno. Dva puta nagradena »Igumanija nesalomavica«, njene najbolje sorte »Kapel-majstor Stučman«, »Uho-grlo-nos«, »Neuverljiva Rozmarin« i »Zavoli me do smrti«. »Gensek Šmrkavi«, crvenkasta vrsta mu se svakako zove »Ljubav ne ume da se šali«, »Nek odjekne grom pobede«, »Kajzer Varjag«, »Sisice u stranu«. A ako...

VOVA: A imas li plavičastih? Ako izadem u polje po rosi, na velike praznike, neprestano gledam: ima li plavičastih...

STASIK: Kako ne bi bilo plavičastih! Zašto ne bih imao plavičaste?! Evo — »Slinavac produhovljeni«, »Slinavac raskvašeni«, »Slinavac plavokovrdžavi«, »Guten morgen!«, »Zanzibar popizdeli« — biraju vrstu: »Losinoostrovska«, »Jauza«, »Severjanin«, »Drugi srebrnasti«, »Hau-du-du-du«, »Idi bez suza i zauvek...«

(Stasik se kod reči »bez suza i zauvek« ukočio kod prozora sa isturenom pesnicom).

VOVA: Da-a... Lepi cvetići... a ja se sećam teških vremena... kad cvetićanje bilo ni u mislima... i ružni, i lepi... oko našeg sela samo razbojnici i plačenici, rovovi, šlemovi, ruke, noge — nad Moskovom su samo car-topovi grmeli, i car zvona... Ali ustao je general armije Andrej Vlasov, a za njim spiker svesaveznog radija Jurij Levitan — i njih dvojica su od prestonice oterali gomile zverskih prekookeanskih hordi. I ponovo su procvetali plućnjaci...

(Svi gledaju VOVIN nosi. U KOLJE ponovo nešto curi, VOVA pažljivo briše. Gotovo niko ne primeće kako sobni starešina PROHOROV utrčava u sobu, gleda na časovnik, jedino je njemu u sobi dopušteno da nosi časovnik, i ponovo nestaje iz sobe. Za sve vreme muzika uznemirenja od najuznemirenijeg).

KOLJA: Pa tjesen je u selu lepa... Zar nije tako, Vova?

VOVA: U jesen je malo gore, s tavanice kaplje... sediš na golom podu, a od gore kap-kap, kap-kap, a miševi jure po podu šur-mur šur-mur, na ponekog od njih se sažališ, uhvatiš ga i stavši pod mišku da se osuši i zgreje. A na zidu vise dva portreta, oba velika, jedino ne znam u kojeg suoči tužnije: Ljermontov-gusar i drug Peljše. Ljermontov — tako je mlad, ništa ne shvata, on mi govori: idi, Vova, u grad Čerepovec, tamo će ti besplatno dati cipele. A ja mugovorim: A šta će mi cipele? Čerepovec, on je u-u-u-uhu, daleko... Dobiću cipele u Čepovcu — kuda dalje da idem u cipelama? ne, bolje je meni bez cipela... A drug Peljše mi tihov govor, uz kapljane: Možda smo, Vova, mi krivi za tvoju tugu? — a ja kažem: ne, niko nije kriv za moju tugu. A tu je još i telence iza pregrade, čangrće i poče nešto da moli, a ja ga čitavu večnost nisam hranio, a otkud mi to telence? Kravica nikad nisam imao. Trebalо bi pitati unuka Sergunčika — ali i njega je vetar nekud odneo... Još sinčić sam na tremu postavio plitlicu sa helijdom kašom, za ježiće. Smrkava se. Evo, plitica već čangrće — znači, ipak su došli ježići... Lišće kruži u vazduhu, kruži i seda na klupu... Neki se još pomere i ponovo sedaju na klupu... I cvetići pred zimu — svi su presadeni... A vetar juri oblake, jurii ih na sever, na severo-istok, na sever, na severo-istok. Ne znam koji se od njih vracaju. A nad glavom sve češće: kap-kap-kap, a vetar sve jači, drveće počinje da škripi, krkca i lomi se, pada i gine, bez suda i istrage. Evo, i ptice su odletele, kao glava sa ramena...

KOLJA: Kako je dobro... A kod vas u selu — april ima takode trideset dana, ili su tri četiri dana dodali?...

VOVA: Još nisu...

KOLJA: Pa, koješta... Trebalо bi malo dodati... U nas sve mora biti veće nego u njih... Oni sviraju na gitari sa pet žica, a mi imamo sivo, iskonsku, sa sedam... Bajkal, teveteranj, Kaspijsko jezero... A onda nešto uvredljivo, april u njih ima trideset dana, i u nas trideset (cure mu sline, VOVA briše). A ravnati se sa Evropom, kako se meni čini, znači bez-

nadežno zaostajati za njom... Naravno, ne tražimo mi za sebe jednopravna preimjuščstva, ali nikad nećemo ni dopustiti da...

PROHOROV: (upada u sobu sa ozarenim licem). V-i-i-z-i-t-a-a! V-i-i-z-i-t-a-a! (ali čudno: umesto uobičajenog: "Svi da ustani!" — sobni starešina nareduje nešto ni nalik na to): Lezi na pod! Svi! Njuške dole! Ko mrdne pogledom levo-desno, gđadam iz svih Lepažežvili topova! Stas, prekini svoj pozdrav! (Prilazi STASIKU, ali njegova ruka ne može da se spusti) Dobro, okreni se samo prema zidu, no pasaran, pasionarija! Veseremos!

GUREVIĆ: (ulazi sa košom, preko koje je stavljeni mokra platnena krpa. Metlu ostavlja napolu). Došavši da svog noćnog ormarića iz veda uzima dosta tečnosti, bocu i postavlja je sakrivajući je krpom. Duboki uzdah. Pa, gotovo. Sađa je V-i-k-to-r-i-j-a-a!

ALJOHA (s praga). Ustajte, otersite se! Vizita je gotova!

PROHOROV: Svi u svoje postelje. Primećujete, psihi: vizite su sve kraće. Znači, uskoro će potpuno biti unikute. Ustajte, ustajte i u kreverte... Tako, tako... A šta ste vi radili? — dok su velikani naše planete dostizali nemoguće, čime si se bavio, ti, letargični narode?

VOVA: Stasik nam je pričao o svojim cvetićima... On ih sam gađi...

PROHOROV: Gle, značajno! Cvetići — oni su u nama. Gureviču, ti se slažeš, Gureviču, a — pa, šta vrede cvetići spolja?

GUREVIĆ: Prohorovu, uskoro treba da propustim, a posle... I bez toga je u nama mnogo cvetića: cistiti u bubrezima, ciroza u jetri, od kraja do kraja influenca i reumatični, mickardii u srcu, apstinencije — od glave do pete... u očima protuberance...

PROHOROV: Sipaj šezdeset pet grama, Gureviču, i brže prevrni. Posle ćemo pričati o cvetovima. Aljo-oha!

ALJOHA: Ovde sam...

PROHOROV: Brzo čašu hladne vode. Kod Hihulje u kovčegu su limunovi, cedi ih sve...

ALJOHA: Sve...

PROHOROV: Sve, jebem ti mater!

GUREVIĆ: (u stvari, počinjući Valpurgijevu noć, naliva čašicu. Njuši je, mršti se do gadenja, ispija).

PROHOROV: (u iščekivanju svoje doze). Gureviču, gore sam mislio o tebi. I o svima vama sam gore mislio: mučili ste nas u gasnim komorama, dubrili nas na gubilištima. Kad ono, ništa slično. Evo šta sam mislio: sa vama se mora biti na distanci. Distanci POGROMSKIH dimenzija. Ali ti si — Alkivijad! — fu! Alkivijad je već bio. Ti si grof Kalistro! Ti si Kanova, kojeg je izvajao Kazanova, ili suprotno, nije važno. Istina, Isaković, ali ipak Lav! Gnaj Pompej i maršal Manerhajm! Sada ne nalazim više pohvala... a da mi je šezdeset pet...

ALJOHA: Može li se proveriti da ligori?

GUREVIĆ: Može... (na rub noćnog ormarića prosipa malo od svog ostatka, prinosi šibicu: tišina, dok ne plane modri plamen).

PROHOROV: (on ne razblažuje vodom svojih sedamdeset grama, drži spreman HOHULJIN limun. Ispija. Strasno mirište limun. Pauza duboke zamišljenosti). Znači, završeni su mračni časovi čovečanstva! Gureviču, reci iz kakvog mramora te je najbolje isklesati?

GUREVIĆ: Kako »isklesati«?

PROHOROV: Ne, ne, nisam to htio reći. Evo šta sam htio da kažem: od ovog trenutka, ako neko u sobi broj tri, ili bilo koj od naših valažskih soba, bilo koji glupi psihi posumnjava o božju nadahnutost OVOGA (zabada prst u GUREVIĆA naroda, po hitnom postupku ču ga proizvesti u kontra-admirala... Sa svim posledicama koje iz toga proističu... Oni svetu otkrivaju SVE, mi jedino uspevamo da prikrivamo... Šta da se priča o starom svetu?... Iz kog plemena je Kristofor Kolumbo — to je, naravno, svima poznato. Ali retko ko zna da je prvi čovek iz sastava Kolumbove ekspedicije koji je stupi na novu zemlju bio Jevrej-Maran Luis de Torres! (pada u bes) A ISAK Njutn! A Abraham Linkoln!.. A ko je prvi video Nijagarine vodopade? David Livingston!..

GUREVIĆ: Lakše, lakše, Starešino, inače češ izazvati paniku u slabim dušama... A ti nisi pomislio da je Alkivijad takode žudeo? Ti si već pomalo vlastoljubiv. A pogledaj Aljohu...

PROHOROV: Aljoha...

ALJOHA: Ovde sam. (Dok Gurević baje s alkoholom i vodom, ne izdržava. Mršti lice. Treska sebe po stomaku, kao da prati na gitari. Počinje najednom i adante).

Sve mi je na svetu — sve jedno.

Sve jedno mi je što sam govno,

Što pijem lôše vino

Nista mu ne dodajući.

Srećan sam što sam degenerik,

Srećan sam što pijem denaturat,

Srećan sam što već drugi čurlik

Fabričke sirene nisam čuo... (Izliva u sebe sve što mu je naliveno. Izdahne. Pokušava da nastavi svoje tradicionalno).

Obavezano,

Obavezano

Ridokosu ču oženiti!

Pum-pum-pum-pum!

(po sopstvenoj trbušini, naravno).

Oba-avezno-o-o...

GUREVIĆ: Stop, Aljoha. Nije nam do pesme. Oko nas alauču mali narodi. A mi u to vreme, velika zemlja — okušavamo ono što naše duše čini autonomnim, ali te iste duše može i na nešto osudit... Dodati te uopštene?

PROHOROV: Još kako ču dodati! Aljo-oha!

ALJOHA: Ovde sam (mahinalno podmeće praznu čašu).

GUREVIĆ: Cepanico. Da li ti znaš šta je to usamljenost?

ALJOHA: Kako ne bih znao, Serjoža Klajnmihelj, pred očima mu je Paša Jeremin, sekretar komsomola, rastrgao majku gotovo potpuno. I on sada samo krpi i piše, krpi i piše... Da ga pozovem?

GUREVIĆ: Pozovi ga, pozovi... (ispia pola čaše).

PROHOROV: Klajnmihelj! Na sredinu!

GUREVIĆ: (Serjoži koji je prisao). A šta ti je pred smrt poverila tvoja mama?

SERJOŽA: (zaplavavši, konačno). Ona je sve znala. Mame, one uvek sve znaju. Da mi uprava neće dozvoliti da snimim film o mami i Mihailu Budoniju, i kako su oni ljubili jedno drugo pred odlučnu bitku. A u sve je to umešao svoje prste Paška Jeremin, jevrejski špion...

GUREVIĆ: Ne prenagliju. Popij. (SERJOŽA, popivši, pritisnula ruku na srce, ili u znak slabosti, ili u ozbiljnoj želji da nestane sa ovog sveta).

SERJOŽA: Znam da je jevrejski špion. Prvi znak — ime Paša. A prezime — Jeremin. Drugi dokazi nisu potrebiti. Ne dozvoljava mi da noću pišem stihove i pravim planove za moju budućnost.

GUREVIĆ: A šta ti je to u rukama, Budoni?

SERJOŽA: To je ono što krijem od izdajnika Pavlika. To je sve što ču stvoriti, kada me puste. A ako nešto i stvorim, Pavlik, zločinac, sve će spaliti. Sad ću vam pročitati, samo Pašku sa šibicama nemojte puštati...

PROHOROV: Daj, ja ću pročitati. Ja sam bariton, a ti nisi... Znači... Projekat budućih svećanosti. Prvo: Dom Bolnice Iskrenih Kosmonauta. Drugo: Dom Ljubavi i Zdravlja Bolesnih Kosmonauta. Treće: Dom Ljubavi prema Svojoj Majci što je moguće bolje i lepše. Četvrto: Dom Gde Ne Setaću do Ponoći, a Žive sa Rodacima Nikada i Uopšte. Peteto: Dom Komunizma. Tamo podučavaju Decu i Kosmonaute, da bi ih bacili u metu...

GUREVIĆ: Ima li toga još mnogo?... Serjoži više ne davati.

PROHOROV: Odmah, odmah... (nastavlja). Sedmo: Književna Fabrika Kulturnih Piloti, sa hiposedativnim efektom. Osmo: Dom i Kulturna Staza za Sportske Tatare. Deveto: Aerodrom Kultura za Tatare i Kosmonaute. Deseto: Stanica sa vagonima. Da bi devojke u kratkim suknicama stajale na stepenicama. I mahale vozovima koji dolaze i za vozovima koju odlaze. (ALJOHA prasne u smeđ).

PROHOROV: (nastavlja). Sportski isražni Institut. Sportski Istražni Semafor za Tatare i Kosmonaute. Sportski Istražni Institut za sve Aerodrome u Kosmosu. Četrnaesto i predposlednje: Dečiji Svet na Sportskoj Reci. Gde mali špijuni tonu, a veliki isplivavaju da bi bivali velike i lažne prijave. Petnaesto i poslednje: Kosmička izložba Vesele Ljubavi i Tajnih Radosti Svihi Veseli Kosmonauta Vascelog Kosmosa...

GUREVIĆ: M-m-m da... Klajnmihelj, tebe su ipak loše vaspitali... Možda je i u pravu sekretar komssomola Jeremin što ti je ras-trgao majku.

SERJOŽA KLAJNMIELJ: Ne, nije bio u pravu. Dok je bila cela bila je mnogo lepša... Samo što ne prsnete u smeđ, a nemate se zašto smejeti... Imam još jedan projekat, da u Rusiji bude manje smeđa. Cevovod od Frankfurta na Majni, preko Urengaja, Pomora, Užgoroda na Smolenski i Novopavlovsk. Cevovod za prenos u Rusiju gasa suzavca. Na uzajamnoj osnovi...

GUREVIĆ: Bravo, Klajnmihelj... Strašno, naliž mu još malo. (Sobni starešina naliva, pogledavši SERJOŽU po glavi dodaje mu piće).

SERJOŽA: (tronut povoljom, ispije i je graknuo). Još volim kad peva Ljudmila Zikina. Kada ona peva u meni se sve raspada, raspadaju se i tek kupljene čarape. Raspada se čak i košulja pod pazusima. I teče pljuvačka, i suze teku, i sve o Domovini, o našim rascvetalim nepreglednim poljima...

GUREVIĆ: Divno, Serž, uteši se bar time što tvój zakleti neprijatelj, sekretar komssomola, neće dobiti ni gramčić. On, na žalost, pripada onima koji predstavljaju stoku nacije. Mudonja sa teškim oblikom lako-mislenosti, sav pun praznina. U njemu nema ni sumraka, ni svitanja, pa čak ni vredne mešavine. Po meni, bolje bi bilo dati potpunu amnestiju zatočenicima savesti... To jest, nakon opominjućeg pljuskanja, razvezati kontra-admirala?

PROHOROV: Pa, svakako. Tim pre što se on odavno probudio, atomski talac Pentagona. (Trlja ruke, sipa redom GUREVIĆU, sebi, ALJOHI). Ustaj flotovodo! Nepotopljivi nosač aviona NATO-a. Sad ću te odvezati, priznat, Nelzone, ipak je lepo živeti u svetu više pravednosti?

KONTRA ADMIRAL MIHELIĆ: (polako ga oslobođaju od veza). Hoću da popijem...

PROHOROV: Ovo je u potpunosti naš čovek! Ali prvo na kolena i izgovori svoje poslednje reči. (MIHELIĆ se trza). Da, jednostavno se izvini velikoj uvredenoj naciji i to tako da čuju twoj bički prijatelji iz Severo-atlantskog pakta. Pa, tamo neku molitvu...

KONTRA ADMIRAL MIHALIĆ: (brzo-brzo, pogledajući PROHOROVU, koji je nalivao). Moskva je grad lepotica — svaka kuća kečmica! Bolesnikov post i molitva treznog — do Boga dolaze. Čaj i kafa nisu za unutra — votka je za od ranog jutra. Prvu čašu veselo, drugu hrabro, a ostale kao ptičica. Piti je zlo — a ne piti dvostruko. Bolje je prepiti se nego nedopiti. Gledajući piće, zaigrao bi...

PROHOROV: (veselijeg nego u drugom činu). Tako, tako, tako...

MIHELIĆ: Desno Nemci, levo Turci, gunculi bi polituru... Bez zaviranja i kupus se suši. Ruke su počeće da zebu, nije li nam vrme da guncemo. Nešto je zahadnelo, nije li vreme...

GUREVIĆ: Vreme je, prijatelju, vreme je... (ADMIRAL ispije i trlja oči od jačine piće i promet zemaljske sudbine). Po našem Ustavu, admirale, svaki građanin SSSR ima pravo da izbulji oči, ali ne do ispadanja... Vova!

(VOVA pokorno prilazi, bog zna zašto za ruku drži bledog KOLJU).

GUREVIĆ: Deco, jarmenski konjak je na stolu, čitajte molitvu! (PROHOROVU). A zašto su oni ovde, a ne tamo?

PROHOROV: pa, i sam si čuo... Estonac... boli ga glava... zar to nije dosta? A što stiče Vova — pa on je samo tako... dozreva u usamljeništvo...

GUREVIĆ: Ne treba tugovati, Vova, sutra ćeš sa mnom biti na slobodi. Imaš li MAŠTE?

VOVA: Da, da, imam. Hoću kod sebe u ribnjaku da razmnožim ribicu koja se zove gambuzija. E ta ribica, gambuzija, u svom ribnjaku pojede sve larve komaraca, a zatim i sve amebe. Zato što je dovoljno da čovek sa vodom proguta samo jednu amebu, a ona sama po sebi rada drugu, a treća ameba rodena od prve dve...

(nastaviće se)

S ruskog: Aleksandar Badnjarević